

Kriminalvårdsfrågor

Sammanfattning

I detta ärende behandlar utskottet ett antal motioner från den allmänna motionstiden år 2004. Motionerna rör bl.a. behovet av en ny verkställighetslag, frigivningsförberedelser, behandlingsinnehåll, intagna kvinnors särskilda behov, kontroll vid permissioner och överföring av verkställighet av fängelsestraff till den dömdes hemland.

Utskottet föreslår, med hänvisning till pågående utrednings- och utvecklingsarbete, vidtagna åtgärder samt till gällande regelverk, att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden.

I ärendet finns 15 reservationer och sex särskilda yttranden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	4
Utskottets överväganden.....	6
Reformering av kriminalvården m.m.....	6
Övriga frågor.....	12
Häktesfrågor.....	12
Behandling för sexualbrottsdömda.....	14
Behandling för män som misshandlat kvinnor.....	15
Övervakning i samband med permissioner.....	16
Överförande av verkställighet av fängelsestraff.....	19
Kostnaden för utvisades hemresor.....	22
Ersättning till lekmanövervakare.....	23
En ny europeisk fängelsekonvention.....	24
Diskriminering inom kriminalvården.....	25
Reservationer.....	26
1. En ny kriminalvårdspolitik m.m., punkt 1 (m, fp, kd, c).....	26
2. Drift av kriminalvård i icke offentlig regi, punkt 2 (fp, kd, c).....	28
3. Drift av kriminalvård i icke offentlig regi, punkt 2 (m).....	29
4. Situationen för intagna kvinnor samt för barn med intagna föräldrar, punkt 3 (m, fp, kd, c).....	30
5. Möjlighet till villkorlig frigivning efter halva strafftiden, punkt 4 (c).....	30
6. Häktesfrågor, punkt 5 (m).....	31
7. Behandling för sexualbrottsdömda, punkt 6 (m, kd, c).....	32
8. Behandling för män som misshandlat kvinnor, punkt 7 (m, fp, kd, c).....	32
9. Övervakning i samband med permissioner, punkt 8 (m, fp, kd, c).....	33
10. Övervakning i samband med permissioner, punkt 8 (v).....	34
11. Överförande av verkställighet av fängelsestraff, punkt 9 (m, fp, kd, c).....	34
12. Kostnader för utvisades hemresor, punkt 10 (m, fp, kd, c).....	35
13. Ersättning till lekmanövervakare, punkt 11 (m, fp, kd, c).....	35
14. Ny europeisk fängelsekonvention, punkt 12 (m, fp, kd, c).....	36
15. Åtgärder mot diskriminering inom kriminalvården m.m., punkt 13 (mp).....	37
Särskilda yttranden.....	38
1. Översyn av kriminalvårdslagstiftningen m.m. (v).....	38
2. Översyn av kriminalvårdslagstiftningen m.m. (mp).....	38
3. En ny kriminalvårdspolitik m.m., punkt 1 (fp).....	39
4. Drift av kriminalvård i icke offentlig regi, punkt 2 (mp).....	40
5. Situationen för intagna kvinnor samt för barn med intagna föräldrar, punkt 3 (v, mp).....	40
6. Behandling för män som misshandlat kvinnor, punkt 7 (mp).....	40
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	42
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2004.....	42
<i>Bilaga 2</i>	
Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet i förslagspunkt 1.....	51

Tabell

Permissioner enligt 32 § KvaL..... 18

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

- 1. En ny kriminalvårdspolitik m.m.**
Riksdagen avslår de motionsyrkanden som finns upptagna under denna punkt i utskottets förteckning över avstyrkta motionsyrkanden.
Reservation 1 (m, fp, kd, c)
- 2. Drift av kriminalvård i icke offentlig regi**
Riksdagen avslår motionerna 2004/05:Ju214 yrkandena 1–3 och 2004/05:Ju424 yrkande 6.
Reservation 2 (fp, kd, c)
Reservation 3 (m)
- 3. Situationen för intagna kvinnor samt för barn med intagna föräldrar**
Riksdagen avslår motionerna 2004/05:Ju281 yrkande 2, 2004/05:Ju331 yrkandena 1–7, 2004/05:Ju340 yrkandena 20 och 21, 2004/05:Ju378 yrkande 10 och 2004/05:Ju424 yrkandena 13 och 14.
Reservation 4 (m, fp, kd, c)
- 4. Möjlighet till villkorlig frigivning efter halva strafftiden**
Riksdagen avslår motion 2004/05:Ju281 yrkande 11.
Reservation 5 (c)
- 5. Häktesfrågor**
Riksdagen avslår motionerna 2004/05:Ju378 yrkandena 1 och 2 samt 2004/05:Ju387.
Reservation 6 (m)
- 6. Behandling för sexualbrottsdömda**
Riksdagen avslår motion 2004/05:Ju466 yrkandena 10 och 11.
Reservation 7 (m, kd, c)
- 7. Behandling för män som misshandlat kvinnor**
Riksdagen avslår motionerna 2004/05:Ju293 yrkande 26 och 2004/05:A321 yrkande 6.
Reservation 8 (m, fp, kd, c)
- 8. Övervakning i samband med permissioner**
Riksdagen avslår motionerna 2004/05:Ju310 yrkande 2, 2004/05:Ju331 yrkande 9 och 2004/05:Ju466 yrkande 14.
Reservation 9 (m, fp, kd, c)
Reservation 10 (v)

9. Överförande av verkställighet av fängelsestraff

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:Ju281 yrkande 4, 2004/05:Ju321, 2004/05:Ju340 yrkande 17 och 2004/05:Ju442 yrkandena 1 och 2.

Reservation 11 (m, fp, kd, c)

10. Kostnader för utvisades hemresor

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:Ju220 och 2004/05:Ju466 yrkande 16.

Reservation 12 (m, fp, kd, c)

11. Ersättning till lekmanövervakare

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:Ju340 yrkande 15 och 2004/05:Ju466 yrkande 3.

Reservation 13 (m, fp, kd, c)

12. Ny europeisk fängelsekonvention

Riksdagen avslår motion 2004/05:Ju340 yrkande 16.

Reservation 14 (m, fp, kd, c)

13. Åtgärder mot diskriminering inom kriminalvården m.m.

Riksdagen avslår motion 2004/05:Ju424 yrkande 15.

Reservation 15 (mp)

Stockholm den 17 februari 2005

På justitieutskottets vägnar

Johan Pehrson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Johan Pehrson (fp), Britta Lejon (s), Rolf Olsson (v), Margareta Sandgren (s), Beatrice Ask (m), Lennart Nilsson (s), Helena Frisk (s), Peter Althin (kd), Jeppe Johnsson (m), Göran Norlander (s), Joe Frans (s), Cecilia Magnusson (m), Kerstin Andersson (s), Leif Björnlod (mp), Christer Erlandsson (s), Karin Granbom (fp) och Margareta Andersson (c).

Utskottets överväganden

I detta betänkande behandlar utskottet ett antal motioner som rör kriminalvårdsfrågor. Samtliga motioner har väckts under den allmänna motionstiden år 2004.

Reformering av kriminalvården m.m.

Utskottets förslag i korthet

I detta avsnitt behandlas ett stort antal motioner om verksamheten inom kriminalvården. Utskottet föreslår – med hänvisning till pågående utredningsarbete – att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden. Jämför reservationerna 1–5 och särskilda yttrandena 1–5.

Verkställigheten av påföljder inom kriminalvården regleras i flera olika författningar, bl.a. i brottsbalken, lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt (KvaL), förordningen (1974:248) om kriminalvård i anstalt (KvaF), förordningen (1998:642) om verkställighet av frivårdspåföljder, lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll och förordningen (1994:1060) om intensivövervakning med elektronisk kontroll. De övergripande bestämmelserna om verkställighet av fängelsestraff i anstalt återfinns i KvaL. Till dessa författningar kommer olika tillämpningsföreskrifter utfärdade av Kriminalvårdsstyrelsen.

Sedan början av 1990-talet har vissa ansträngningar gjorts för att reformera kriminalvårdslagstiftningen. Här kan nämnas följande.

År 1994 påbörjades en försöksverksamhet i delar av landet med verkställighet av fängelsestraff genom intensivövervakning med elektronisk kontroll. Genom försöksverksamheten gjordes det möjligt för personer dömda till fängelse i högst två månader att under vissa förutsättningar få verkställa straffet genom intensivövervakning med elektronisk kontroll i stället för i anstalt (prop. 1993/94:184, bet. JuU28, rskr. 322). Försöksverksamheten utvidgades per den 1 januari 1997 till att avse fängelsestraff upp till tre månader och omfatta hela landet (prop. 1995/96:156, bet. JuU21, rskr. 249). Verkställighetsformen permanentades sedermera fr.o.m. den 1 januari 1999 (prop. 1997/98:96, bet. JuU21, rskr. 275).

Fängelseutredningen avlämnade i augusti 1993 sitt huvudbetänkande Verkställighet av fängelsestraff (SOU 1993:76), i vilket bl.a. föreslogs att KvaL skulle ersättas med en ny verkställighetslag. Kommitténs förslag genomfördes aldrig i dess helhet. Vissa lagändringar med anledning av betänkandet genomfördes dock år 1995. Det rörde bl.a. anstaltsindel-

ningen, regler för placering av intagna, intagnas besök samt kroppsvisitation och kroppsbesiktning (prop. 1994/95:124, bet. JuU20, rskr. 331). År 1998 togs slutligt ställning till Fängelseutredningens förslag, och genomfördes vissa lagändringar, bl.a. i syfte att förbättra säkerheten beträffande långtidsdömda samt förbättra rutinerna för placering av unga intagna och kvinnor (prop. 1997/98:95, bet. JuU19, rskr. 208).

År 1998 – med ikraftträdande den 1 januari 1999 – genomfördes en reform av påföljdssystemet (prop. 1997/98:96, bet. JuU21, rskr. 275). I ärendet antogs lagändringar som bl.a. innebar att möjligheten till halvtidsfrigivning från fängelsestraff slopades, att systemet med samhällstjänst permanentades och utökades till att även kunna utdömas vid påföljden villkorlig dom och att en ny påföljd för unga lagöverträdare, sluten ungdomsvård, infördes.

År 2001 genomfördes vissa lagändringar som syftade till att förbättra frigivningsförberedelserna för fängelsedömda (prop. 2000/01:76, bet. JuU21, rskr. 198), bl.a. infördes bestämmelser om att den intagnes frigivningssituation alltid skall utredas och planeras på ett strukturerat sätt i samarbete med berörda myndigheter, organisationer och enskilda samt en möjlighet för intagna dömda till minst två års fängelse att avtjäna de sista fyra månaderna före villkorlig frigivning genom intensivövervakning med elektronisk kontroll.

I december 2003 beslutade riksdagen om införande av bestämmelser som möjliggör för Kriminalvårdsstyrelsen att besluta att samtliga personer som passerar in i en viss sluten anstalt eller ett visst häkte skall kroppsvisiteras (allmän inpasseringskontroll). Syftet med kontrollen skall vara att söka efter otillåtna föremål (prop. 2003/04:3, bet. JuU7, rskr. 109). Bestämmelserna trädde i kraft den 1 februari 2004. I detta sammanhang kan också nämnas att det genom regeringsförordning gjorts möjligt att störa ut mobiltelefontrafik på anstalter (se 14 § förordningen [2003:396] om elektronisk kommunikation).

I februari 2005 antog riksdagen ett förslag till lagändringar som möjliggör verkställighet av fängelsestraff upp till sex månader genom intensivövervakning med elektronisk kontroll, s.k. fotboja. Samtidigt utökades möjligheterna att – såsom ett led i utslussningen av personer med längre fängelsestraff – avtjäna den senare delen av fängelsestraff genom sådan elektronisk övervakning (prop. 2004/05:34, bet. JuU14, rskr. 148).

Initiativ till en större översyn av kriminalvårdslagstiftningen har tagits i och med regeringens tillkallande i oktober 2002 av en parlamentariskt sammansatt utredning med uppdrag att utarbeta förslag till en ny kriminalvårdslag. Utredningen har antagit namnet Kriminalvårdskommittén. Enligt kommittédirektiven (dir. 2002:90) har utredningen att göra såväl en genomgripande översyn av regelverket i sak som att se över den lagtekniska och språkliga utformningen. Den nya kriminalvårdslagen skall omfatta verkställigheten av samtliga kriminalvårdspåföljder, såväl sluten kriminalvård (fängelse) som öppen sådan (frivårdspåföljderna m.m.).

I sitt arbete skall utredningen särskilt beakta vissa i direktiven angivna allmänna utgångspunkter. Bland dessa kan nämnas följande:

- Utredningen skall överväga hur ett system kan åstadkommas med inriktning på att i det återfallsförebyggande arbetet ta till vara individens egen motivation till förändring, framför allt genom att en positiv utveckling förstärks och uppmuntras. Ett mer utvecklat system för positiv respektive negativ förstärkning som skulle öka möjligheterna att påverka de dömdas beteenden anges som önskvärt.
- Vidare skall utredningen överväga hur en, i högre utsträckning än i dag, individualiserad verkställighet kan uppnås utan att kravet på samhällsskydd eftersätts. Det anges att kriminalvården i den nya lagstiftningen bör ges bl.a. utökade möjligheter till differentiering samt till verkställighet och utslussning från anstalt under olika grader av slutenhet. Olika grupper av intagna, inte minst kvinnor, kan också ha speciella behov och förutsättningar som måste beaktas. Utredningen bör även göra en bedömning av förslagets effekter på anstaltsstrukturen. Här nämns sådant som differentiering av de intagna och ändringar i personalstrukturen, t.ex. personalsammansättning, kompetens och inställning.
- Kriminalvårdskommittén skall också överväga hur innehållet i de alternativa påföljderna och verkställighetsformerna, vad beträffar villkor, kontroll och påverkan, kan utvecklas, i syfte att ytterligare förstärka det återfallsförebyggande perspektivet och – med bibehållen trovärdighet – minska användningen av korta fängelsestraff.
- Utredningen skall vidare lämna förslag på hur innehållet i den prøvotid som löper efter villkorlig frigivning kan utvecklas för att bl.a. följa upp de i anstalt påbörjade insatserna och förhindra återfall i brott. Här påtalas betydelsen av ett nära samarbete mellan den öppna och slutna kriminalvården samt av att övriga huvudmän i samhället, t.ex. för vård, behandling, sysselsättning och boende, tar sitt ansvar och deltar i ett aktivt samarbete med kriminalvården.
- Dessutom skall utredningen överväga hur en ordning för dokumentation, uppföljning och utvärdering av kriminalvårdens insatser kan främjas genom den nya verkställighetsregleringen.

Tre huvudområden anges i direktiven som särskilt angelägna att behandla i utredningen, nämligen kriminalvårdens återfallsförebyggande arbete, kravet på en säker och trovärdig verkställighet samt reglerna för överklaganden m.m.

Beträffande det återfallsförebyggande arbetet anges i direktiven att verkställigheten av påföljder skall präglas av strävan att förbättra de dömdas förutsättningar att leva ett liv utan kriminalitet och droger efter verkställigheten. Ett sådant aktivt återfallsförebyggande arbete bör bygga på vissa grundförutsättningar. Det är utredningens uppgift att överväga hur den nya kriminalvårdslagen på bästa sätt kan bidra till att dessa grundförutsättningar uppfylls. Bland de angivna grundförutsättningarna kan här nämnas följande:

- All form av drogmisbruk måste identifieras och bekämpas. Kampen mot missbruket måste bedrivas både genom ambitiösa behandlingsinsatser och effektiva kontrollåtgärder.
- Kriminella värderingar, kriminella gängbildningar och andra uttryck för en kriminell livsstil måste motverkas. Här anges bl.a. behandlingsinsatser, ökad sektionering och andra säkerhetsåtgärder samt etablerandet av positiva sociala nätverk som nödvändiga. Kontakter med familj och andra anhöriga måste främjas under verkställigheten.
- Anstaltsvistelsen bör så långt möjligt vara lik livet i frihet i fråga om bl.a. vardagliga rutiner. Utredningen skall därför överväga om och i så fall på vilket sätt det är möjligt att ställa högre krav på de intagna när det gäller vardagliga sysslor och eget ansvarstagande. Varje tillfälle till utveckling av det personliga ansvarstagandet, exempelvis genom införande av s.k. självförvaltning, bör utnyttjas.
- Möjligheterna till egen försörjning har stor betydelse. Stora ansträngningar bör göras inom anstalterna för att erbjuda teoretisk och praktisk utbildning samt meningsfull arbetsträning. Alla som har behov av det bör erbjudas grundläggande grundskole- och gymnasieutbildning. Utredningen skall därför överväga regleringen av de intagnas sysselsättningsplikt.
- Åtgärder krävs för att en under anstaltstiden inledd positiv utveckling skall kunna fullföljas efter verkställighetens slut. Här betonas bl.a. individens eget ansvar för sin situation och betydelsen av att de inblandade myndigheterna har ett nära samarbete i varje enskilt fall för att kunna ge det stöd och den hjälp som krävs. Det är av särskild betydelse att övergången från anstalt till frihet förbereds noga och sker successivt.

Beträffande kravet på säker och trovärdig verkställighet anges bl.a. att utredningen skall överväga hur regelverket bör vara utformat för att bl.a. säkerställa att kriminalvården har effektiva verktyg för att motverka de kriminella nätverkens aktiviteter i anstalterna och även i övrigt hantera intagna som utgör säkerhetsrisker eller annars har en negativ inverkan på sin närmiljö. Vidare skall utredningen ägna särskild uppmärksamhet åt bl.a. kriminalvårdens möjligheter att kontrollera de intagnas kontakter med omvärlden, utdela varningar och senarelägga tidpunkten för villkorlig frigivning samt besluta om placering i avskildhet och att använda tvångsmedel.

Genom regeringsbeslut den 11 mars 2004 erhöll Kriminalvårdskommittén tilläggsdirektiv som möjliggör för kommittén att även ge förslag på ändringar rörande tidpunkten för villkorlig frigivning från fängelsestraff (dir. 2004:33).

Kriminalvårdskommittén skall redovisa sitt uppdrag senast den 1 juni 2005.

I Kriminalvårdskommitténs uppdrag ingår inte att se över lagstiftningen för behandlingen av häktade. Som framgår av redovisningen i nästa avsnitt beslutade regeringen den 20 januari 2005 att tillsätta en utredning med uppdrag att utarbeta förslag till en ny häkteslag (dir. 2005:5).

I ett stort antal motioner förespråkas olika åtgärder för översyn av kriminalvårdslagstiftningen m.m., främst med anknytning till bl.a. Kriminalvårdskommitténs pågående arbete.

Sålunda anförs i motion Ju275 (s) att stödet från samhället i samband med frigivning från anstalt måste bli bättre. I motionerna Ju290 och Ju299 (båda s) betonas också vikten av goda frigivningsförberedelser. I motion Ju299 efterfrågas vidare utökade befogenheter för frivården att utföra alkohol- och drogtestar på klienterna. I samma motion anförs att programverksamheten på anstalterna bör utökas och att villkorlig frigivning bör kunna villkoras med att den dömda håller sig drogfri. I motion Ju407 (s) efterfrågas starkare disciplinära reaktioner vid rymning från anstalt, och i motion Ju508 (s) begärs att rymning kriminaliseras. I motion Ju433 (s) anförs att utbildningsverksamheten inom kriminalvården bör förbättras.

I motionerna Ju352 och Ju400 (båda m) påtalas att kriminalvården på olika sätt bör reformeras, bl.a. anförs att inslagen av positiva incitament måste öka medan misskötsamhet bör leda till indragning av förmåner. I motionerna Ju210, Ju224, Ju228, Ju396 och Ju399 (samtliga m) anförs att rymning från anstalter och häkten måste medföra mer kännbara konsekvenser för rymmaren, antingen bör reglerna för senareläggning av villkorlig frigivning förändras eller bör rymning kriminaliseras. I motion Ju327 (m) anförs att endast de intagna som sköter sig och deltar i bl.a. vård och utbildning bör komma i fråga för villkorlig frigivning. I motionerna Ju215 och Ju388 (båda m) framhålls behovet av en ökad grad av differentiering och att fler drogfria enheter därvid inrättas. I motion Ju218 (m) anförs att utvisningsdömda bör placeras på särskilda anstalter.

I motion Ju340 (fp) förespråkas att rymning bör kriminaliseras, att befattning med narkotika i anstalt i större utsträckning skall leda till disciplinåtgärder, att det skall upprättas behandlingsplaner för alla intagna samt att inslagen av positiva incitament skall öka. I motion Ju264 (fp) föreslås att de samhällskostnader som uppstår i samband med rymningar från anstalter och häkten bör belasta kriminalvårdens anslag. I motion Ju477 (fp) begärs en översyn av i vilken utsträckning utdömda vårdpåföljder verkställs, och i motion Ju494 (fp) begärs att en studie utförs om vilka åtgärder samhället har vidtagit för personer som blivit grova brottslingar.

I motionerna Ju280, Ju310, Ju323, Ju459 och Ju466 (samtliga kd) förespråkas att rymning kriminaliseras. I motion Ju466 anförs vidare att kvaliteten på bl.a. behandlingen inom kriminalvården måste förbättras. I motion So592 (kd) påpekas behovet av utslussningsboende i samband med frigivning.

I motion Ju378 (v) anförs bl.a. att ansvaret för utbildning av intagna bör läggas över på utbildningsväsendet, att möjligheterna till yrkesutbildning och arbetspraktik under anstaltsvistelsen bör förbättras, att de långtidsdömdas situation på olika sätt bör uppmärksammas, att en särskild fängenvårdsombudsman bör inrättas samt att beaktande av mänskliga rättigheter är särskilt betydelsefullt vid utarbetande av en ny kriminalvårdslag. I motion Bo277 (v) anförs att kriminalvården och kommunerna måste samarbeta och samordna sitt arbete bättre när det gäller den intagnes bostadssituation efter villkorlig frigivning.

I motion Ju281 (c) anförs att personalutbildningen inom kriminalvården bör förbättras, att rymning bör kriminaliseras, att programverksamheten i högre grad bör individanpassas, att incitamenten för skötsamhet måste öka, att villkorlig frigivning inte bör beviljas om det finns risk för återfall i brott och att utslussningen av fängelsedömda bör förbättras.

I motion Ju424 (mp) förespråkas mer positiva incitament för de intagna, ett bättre återfallsförebyggande arbete på anstalterna, mer inslag av självförvaltning, en mer meningsfull sysselsättning för de intagna, en i större utsträckning individanpassad programverksamhet och återinförande av möjligheten till långtidspermissioner. Kollektiva bestraffningar måste enligt motionärerna motverkas bättre. Vidare anförs att forskningen inom kriminalvårdsområdet bör intensifieras, att mer personal med spetskompetens bör rekryteras till kriminalvården och att personalutbildningen bör förbättras. Slutligen anförs att Sverige bör ta mer intryck av hur kriminalvård bedrivs i Kanada.

Två motioner berör drift av kriminalvårdsverksamhet i icke offentlig regi. I motion Ju214 (m) förespråkas sålunda införande av privata kriminalvårdsanstalter och i motion Ju424 (mp) anförs att behandlingsinsatser för kriminalvårdens klienter i större utsträckning bör kunna läggas ut på entreprenad.

I ett flertal motioner föreslås insatser för intagna kvinnor samt barn till intagna. I motion Ju340 (fp) anförs att situationen för kvinnor och för barn med fängelsedömda föräldrar i större utsträckning måste uppmärksammas, bl.a. efterfrågas fler och bättre barnanpassade besökslägenheter på anstalterna. I motion Ju331 (v) uppmärksammas behovet i ett antal avseenden av stöd till barn med fängelsedömda föräldrar. Det pekas i motionen bl.a. på behovet av utarbetade rutiner för samarbete kring barn till fängelsedömda, att kontakterna mellan barnet och den fängelsedömda föräldern på olika sätt måste underlättas och att kriminalvårdens personal måste bli bättre på att fullgöra sin anmälningsplikt enligt socialtjänstlagen. I motion Ju378 (v) påtalas behovet av att särskilt uppmärksamma situationen för intagna kvinnor. I motion Ju281 (c) anförs att möjligheterna till umgänge på anstalterna mellan barn och intagna måste förbättras samt att situationen för fängelsedömda kvinnor måste uppmärksammas. I motion Ju424 (mp) anförs att situationen för intagna kvinnor bör uppmärksammas i större utsträckning, och att barns kontakt med intagna föräldrar måste underlättas, bl.a. genom ökade möjligheter till permission.

I motion Ju281 (c) anförs att möjlighet till halvtidsfrigivning bör införas och att beslut därom bör fattas av domstol.

Utskottet sympatiserar med många av de tankar som förs fram i de nu behandlade motionsyrkandena. Utskottet vill här särskilt peka på betydelsen av en god verkställighetsplanering och att vistelsen på anstalt fylls med ett innehåll som motsvarar den intagnes behov och som kan hjälpa denne i återanpassningen till ett liv i frihet utan missbruk och kriminalitet. Utbildning och arbetspraktik på anstalterna bör självklart inriktas på att ge den intagne goda förutsättningar för en laglig försörjning efter frigivning. Det är också mycket angeläget att samarbetet mellan kriminalvården och övriga samhällsaktörer rörande förberedelserna för frigivning fungerar på ett bra sätt.

Utskottet kan konstatera att det för närvarande pågår en genomgripande översyn av kriminalvårdslagstiftningen. Flertalet av de i motionerna berörda frågeställningarna är sådana att de kommer att behandlas av utredningen. I övrigt bör utformningen av den nya kriminalvårdslagen avvaktas innan ställning tas. Kriminalvårdskommitténs arbete och den kommande beredningen av kommitténs förslag bör således inte föregripas.

Utskottet kan beträffande frågan om kriminalisering av rymning respektive mer kännbara disciplinära åtgärder vid rymning konstatera att Kriminalvårdskommittén visserligen inte har ett uppdrag att bedöma den frågan specifikt, men att frågor om tidpunkten för villkorlig frigivning samt reaktioner på misskötsamhet ligger inom utredningens ramar.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga här aktuella motionsyrkanden.

Övriga frågor

Utskottets förslag i korthet

I detta avsnitt behandlas ett antal motionsyrkanden rörande bl.a. vissa häktesfrågor, behandling för sexualbrottsdömda, kontroll i samband med permissioner, överförande av verkställighet av fängelsestraff och kostnader för hemtransport av utvisningsdömda. Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga här berörda motionsyrkanden. Jämför reservationerna 6–15 och det särskilda yttrandet 6.

Häktesfrågor

I motion Ju378 (v) anförs att situationen för häktade bör förbättras och att åtgärder bör vidtas för att tillse att Sverige inte bryter mot konventionsåtaganden rörande behandlingen av häktade. I motion Ju387 (m) anförs att häkteslagen bör bli tillämplig även under vistelse på rättspsykiatriska undersökningsenheter.

Sverige har anslutit sig till den europeiska konventionen till förhindrande av tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (SÖ 1988:37), vars syfte är att stärka frihetsberövade personers skydd genom att motverka att sådan behandling eller bestraffning förekommer, dvs. att ha en preventiv funktion. I enlighet med konventionen har Europeiska kommittén för förhindrande av tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (Tortyrkommittén) bildats. Tortyrkommittén får besöka de platser i konventionsstaterna där frihetsberövade personer är placerade och kan i sin rapport efter besöket påtala brister och föreslå hur skyddet för frihetsberövade personer i den granskade staten kan förbättras.

Efter besök på svenska häkten åren 1991 och 1994 riktade Tortyrkommittén kritik mot Sverige rörande bl.a. det förhållandet att en häktad som ålagts restriktioner inte kunde överklaga åklagarens restriktionsbeslut till en oberoende instans och att aktivitetsmöjligheterna för de häktade var begränsade.

År 1998 genomfördes – bl.a. med anledning av synpunkterna från Tortyrkommittén – vissa ändringar i rättegångsbalken och lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl., som bl.a. innebär att den som är häktad skall ha rätt att begära rättens prövning av åklagarens beslut om enskilda restriktioner. För att förbättra häktesverksamheten genomfördes vidare en lagändring som innebär att intagna i häkten som huvudregel skall ges tillfälle att vistas tillsammans med andra intagna. Lagändringarna trädde i kraft den 1 januari 1999 (prop. 1997/98:104, bet. JuU22, rskr. 227).

I propositionen anförde regeringen att den hade för avsikt att även fortsättningsvis ägna uppmärksamhet åt frågan om humanisering av häktesverksamheten och andra delar av kriminalvården. Regeringen aviserade samtidigt sin avsikt att utvärdera effekterna av de i propositionen föreslagna ändringarna sedan de hade tillämpats en tid (prop. 1997/98:104 s. 64 f).

I samband med behandling av motioner på kriminalvårdsområdet våren 2004 gjorde riksdagen – på förslag från justitieutskottet – ett tillkännagivande om att de lagändringar beträffande behandlingen av häktade personer som trädde i kraft den 1 januari 1999 skall utvärderas (bet. 2003/04:JuU18, rskr. 198). Lagändringarna, som genomfördes bl.a. med anledning av Tortyrkommitténs kritik, hade då tillämpats i drygt fem år, och utskottet ansåg tiden vara mogen att genomföra en utvärdering av effekterna av de genomförda lagändringarna.

Lagen om behandlingen av häktade och anhållna m.fl. är inte tillämplig för häktade som är placerade vid rättspsykiatriska undersökningsenheter, utom såvitt avser restriktioner (26 § första stycket). För dessa är i stället vissa föreskrifter i lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård tillämpliga. Detta innebär bl.a. att möjligheterna att vidta tvångsåtgärder mot häktade som befinner sig vid rättspsykiatriska undersökningsenheter är mer begränsade än vad som gäller för häktade som är placerade i häkten.

Regeringen beslutade den 20 januari 2005 att tillsätta en utredning med uppdrag att utarbeta förslag till en ny häkteslag (dir. 2005:5). Den särskilda utredaren skall dels göra en genomgripande översyn av regelverket i sak, dels se över den lagtekniska och språkliga utformningen. Den nya häkteslagen skall utformas så att den kan utgöra en del av den nya kriminalvårdslag som Kriminalvårdskommittén skall lämna förslag till senast den 1 juni 2005.

I direktiven till utredningen om ny häkteslag anges att utredaren bl.a. skall se över och utvärdera effekterna av de ovan nämnda lagändringar som trädde i kraft den 1 januari 1999. Regeringen anför i denna del att förekomsten av restriktioner för häktade påverkar möjligheterna att bedriva en human kriminalvård och att det är av vikt att reglerna om restriktioner bygger på en lämplig avvägning mellan en human behandling, den personliga integriteten och möjligheterna att utreda och lagföra brott.

Vidare anges i direktiven att utredaren skall göra en översyn av de regler som gäller för behandlingen av häktade som är intagna vid rättspsykiatriska undersökningsenheter. Utredaren skall därvid särskilt kartlägga behovet av att använda tvångsåtgärder och föreslå de förändringar som kan behövas. Utredaren skall också se över hur beslutsbefogenheterna vad gäller tvångsåtgärder och kortare vistelser utanför undersökningsenheterna är utformade och om dessa tillgodoser verksamhetens behov. I det sammanhanget skall utredaren överväga om, och i sådant fall i vilken utsträckning, den nya häkteslagen skall omfatta även denna kategori häktade.

Utredaren skall redovisa sitt uppdrag senast den 15 januari 2006.

Utskottet kan med tillfredsställelse konstatera att regeringen nu låter genomföra den av utskottet förra året efterfrågade utvärderingen av genomförda lagändringar beträffande behandlingen av häktade personer. Utskottet ser också positivt på att ett förslag till ny häkteslag skall utarbetas av utredaren och att därvid bl.a. frågan om vilka regler som skall gälla för behandlingen av häktade som är intagna vid rättspsykiatriska undersökningsenheter omfattas av direktiven. Utskottet kan konstatera att de frågor som uppmärksammas av motionärerna omfattas av utredningsuppdraget. Utredningens arbete bör inte föregripas. Utskottet avstyrker därför bifall till motionerna Ju378 och Ju387 i nu behandlade delar.

Behandling för sexualbrottsdömda

I motion Ju466 (kd) anförs att krav på farmakologisk och annan typ av behandling bör kunna uppställas för villkorlig frigivning av vissa sexualbrottsdömda personer.

Enligt 12 § KvaL är en intagen normalt skyldig att delta i den verksamhet och ha den sysselsättning som anvisas honom. Det är således obligatoriskt att delta i anvisad programverksamhet. Utskottet har i fråga om sanktionering av vägran att delta i viss verksamhet inhämtat följande från Kriminalvårdsstyrelsen. Om en intagen absolut vägrar att delta i ett anvisat

brotts- eller missbruksprogram försöker anstaltspersonalen genom samtal motivera individen till insikt om behovet av deltagande. Det anses inte meningsfullt att ha med en helt omotiverad person i viss verksamhet eftersom denne riskerar att förstöra för hela gruppen genom att avvika eller på annat sätt bete sig destruktivt. Deltagande i behandling och annan verksamhet kan påverka riskbedömningen och därigenom den intagnes möjligheter till utevistelser och anstaltsplacering. Däremot används inte varning och senareläggning av villkorlig frigivning när en intagen inte vill delta i viss verksamhet. Om en intagen däremot helt vägrar att delta i någon form av sysselsättning används ibland varning och senareläggning av villkorlig frigivning som sanktion.

Medicinsk behandling kan, liksom eljest i samhället, normalt endast ges på frivillig grund. Ett undantag från denna huvudregel är bl.a. den behandling som kan ske med stöd av lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård.

Verksamhet för behandling av sexualbrottsdömda bedrivs i fyra sexualbrottsenheter. Varje enhet innehåller en avdelning för risk- och behovsbedömning, en slutna avdelning, en öppen avdelning samt en funktion för samverkan med frivården. De anstalter som ingår i dessa sexualbrottsenheter är Kristianstad, Härnösand, Viskan, Skogome, Smälteryd, Norrtälje och Tillberga. Tanken är bl.a. att sexualbrottsenheterna geografiskt skall täcka upp hela Sverige samt att samtliga sexualbrottsdömda skall genomgå särskilda program och erbjudas behandling. I behandlingen används bl.a. ett nytt evidensbaserat sexualbrottsprogram med förebild från Kanada. Inom kriminalvården pågår ett arbete med att öka differentieringen av klienter inom den kategorin av intagna som är dömda för sexualbrott. Syftet är att därigenom på ett bättre sätt kunna specialinrikta behandlingen utifrån olika typer av behov.

Utskottet har vid flera tillfällen tidigare avstyrkt motionsyrkanden med liknande innehåll som de nu aktuella, senast i april 2004 (bet. 2003/04:JuU18 s. 13 f). Utskottet höll därvid fast vid tidigare uttalanden i frågan, vilka i huvudsak gick ut på följande. Ett system med farmakologisk behandling kan knappast ges annan räckvidd än under tiden för villkorlig frigivning och torde, som all annan medicinsk behandling, kräva noggrann kontroll och uppföljning. Mot bakgrund av bl.a. de begränsningar som gäller för vård under tvång ansåg utskottet att andra metoder bör väljas för att minska risken för återfall i den aktuella typen av brott. Här är det möjligt att farmakologisk behandling, om den ges på frivillig grund, i vissa fall kan vara till nytta.

Utskottet har inte någon annan uppfattning nu. Utskottet avstyrker bifall till motion Ju466 i här behandlade delar.

Behandling för män som misshandlat kvinnor

I motionerna Ju293 (fp) och A321 (mp) påtalas behovet av tillgång till behandling för män dömda för kvinnomisshandel.

Kriminalvårdsstyrelsen har på regeringens uppdrag kartlagt vilka program som används för behandling av män som har dömts för våldsbrott mot kvinnor. Programmen genomförs huvudsakligen i samtalsform i grupp och ofta i samarbete med polis och socialtjänst. Problematiken tas även upp i sex- och samlevnadskurser och i gruppsamtal om relationer vid anstalter som har allmänna våldsbrottsprogram. Kriminalvården har vidare inlett ett samarbete med brittiska Home Office. Detta samarbete syftar till att utveckla nationella program anpassade för personer som dömts för våld i nära relationer. Home Office har ackrediterat två versioner av ett sådant program, varav den ena prövas i Sverige. Personal från sju kriminalvårdsmyndigheter har utbildats för programmet, nämligen från Karlskrona, Stockholm Centrum, Göteborg Centrum, Göteborg Hisingen/Förorter, Borås, Malmö Norr och Visby. Programverksamhet har hittills inletts vid fyra av dessa myndigheter.

Under hösten 2004 startades inom kriminalvården ett nätverk med representanter från Kriminalvårdsstyrelsen och de fyra regionerna inom kriminalvården. Nätverkets uppgift är att hålla frågan om kvinnofrid aktuell. Nätverket genomför bl.a. en enkätundersökning bland kriminalvårdsmyndigheterna med frågor bl.a. om hur man hanterat den utbildning som initierades i samband med ett regeringsuppdrag rörande kvinnofrid år 1998 och hur man samarbetar med andra myndigheter och organisationer i kvinnofridsfrågor.

Utskottet behandlade ett liknande yrkande i april 2004 (bet. 2003/04:JuU18 s. 14 f). Utskottet stod då fast vid ett tidigare ställningstagande från februari 2003 (bet. 2002/03:JuU6 s. 18 f). Utskottet anförde då att det var angeläget att män som dömts för misshandel mot kvinnor erbjuds adekvat behandling inom kriminalvården. Utskottet kunde också konstatera att kriminalvården bedrev vård i olika former för denna grupp av klienter och att ansträngningar gjordes för att införa nya nationella program för denna grupp. Kriminalvården strävade också efter att all programverksamhet skulle vara forskningsbaserad. Ett särskilt uttalande från riksdagen om forskning på området ansågs inte påkallat.

Utskottet har inte ändrat sin uppfattning i dessa frågor. Motionerna Ju293 och A321 bör avslås i nu behandlade delar.

Övervakning i samband med permissioner

I motionerna Ju310 (kd) och Ju466 (kd) förespråkas användning av elektronisk övervakning i samband med bl.a. permissioner. I motion Ju331 (v) begärs en utredning rörande möjligheterna till användning av sådan elektronisk övervakning i samband med vissa utvisningsdömdas permissioner.

För att underlätta anpassningen i samhället kan en intagen enligt 32 § första stycket KvaL beviljas tillstånd att lämna anstalten för viss kort tid (normalpermission), om det inte finns påtaglig fara för fortsatt brottslig verksamhet eller avsevärd fara för annat missbruk. Vid denna bedömning

skall särskilt beaktas om den intagne nyttjat eller förfarit olagligt med narkotika inom anstalten eller utan giltigt skäl vägrat att lämna urinprov. Permission får enligt 32 § andra stycket också beviljas om någon annan särskild anledning föreligger (särskild permission).

För permission får ställas de villkor som anses erforderliga beträffande vistelseort, anmälningsskyldighet eller annat. Om noggrann tillsyn behövs kan det föreskrivas att den intagne under permissionen skall stå under bevakning. I fråga om permissioner gäller dessutom vissa kvalifikationstider. Sålunda bör enligt 12 § första stycket KvaF den som dömts till minst två års fängelse inte utan särskilda skäl beviljas permission innan sex månader av straffet avtjänats.

I 9 kap. Kriminalvårdsstyrelsens föreskrifter och allmänna råd för verkställighet i anstalt (KVVFS 2004:13) understryks vikten av en väl genomtänkt permissionsplanering och att permissioner alltid måste prövas enligt lagstiftningens krav. Vidare uppräknas där de faktorer som bör beaktas vid den riskbedömning som skall göras inför varje permissionstillfälle, såsom under vilka förhållanden den intagne kommer att tillbringa den eventuella permissionen. Härvid bör beaktas risken för att vistelsemiljön kan innebära tillgång till alkohol, droger, vapen och potentiella eller identifierade brottsoffer. Bland föreskrifterna upptas även bestämmelser om bl.a. minsta kvalifikationstid för normalpermission (9 kap. 1 §).

Såvitt gäller särskild permission anges i de allmänna råden att alla förutsebara aktiviteter bör inplaneras för att utföras under normalpermission (9 kap. 4 §). Som exempel på när i stället särskild permission får beviljas nämns närvaro vid närståendes begravning och vissa fall av inställelse vid domstolsförhandling. Särskild permission kan också komma i fråga för vissa långtidsdömda, som inte medges normalpermission, i syfte att minska skadeverkningarna av ett långt frihetsberövande (s.k. lufthålspermission). Vid sådana permissioner skall särskild vikt läggas vid de säkerhetsmässiga förhållanden under vilka permissionen skall genomföras, såsom innehåll, tidpunkt, plats, antal tjänstemän som skall medverka m.m. Även i övrigt kan villkor för permissionen uppställas.

Av kriminalvårdens officiella statistik framgår att antalet påbörjade permissioner, såväl normalpermissioner som särskilda permissioner, minskat väsentligt under senare år, även om antalet ökat något under åren 2002 och 2003. Antalet missköta permissioner genom uteblivande har fortsatt att minska (se tabell).

Permissioner enligt 32 § KvaL

År	Normalpermissioner		Särskilda permissioner	
	Antal påbörjade permissioner	Misskötta genom uteblivande	Antal påbörjade permissioner	Misskötta genom uteblivande
1998	18 530	240	33 368	77
1999	19 934	255	33 457	68
2000	17 452	172	21 588	26
2001	13 657	182	15 481	38
2002	15 288	149	18 367	31
2003	17 111	136	18 676	29

Källa: Kriminalvård Och Statistik 2003

Kriminalvårdsstyrelsen bedrev under år 2003 ett projekt för utvärdering av alternativa tekniska koncept till dagens system för intensivövervakning, exempelvis GPS-baserad eller GPS-kompletterad övervakning. Resultatet av projektet redovisades i september 2003 i rapporten Elektronisk övervakning; teknik och applikation. I rapporten föreslås bl.a. att elektronisk övervakning skall kunna användas som ett komplement och alternativ till traditionell övervakning på anstalter. Som lämplig målgrupp för denna typ av övervakning anges bl.a. förstagångsdomda och vissa intagna under utslussning. Dessutom föreslås i rapporten att test av system med kombinerad GPS-baserad positionering och övervakning med radiokommunikation möjliggörs. Här nämns, som exempel på användningsområden, övervakning vid permissioner och höjd säkerhet vid utslussning från anstalt.

I propositionen Ökad användning av intensivövervakning med elektronisk kontroll (prop. 2004/05:34 s. 36 f) anger regeringen att den avser att ge ett uppdrag till Kriminalvårdsstyrelsen att bedriva försöksverksamhet med användning av intensivövervakning med elektronisk kontroll i anstalt. Det anförs bl.a. att tekniken skulle kunna användas i anstalt för att kontrollera att de intagna följer de föreskrifter som gäller för verkställigheten om var de skall befinna sig vid olika tidpunkter. Som särskilt intressant anges möjligheten att använda tekniken vid utslussningsenheter i kombination med självförvaltning.

Utskottet har inhämtat från Justitiedepartementet att frågan om användning av elektronisk övervakning och GPS-teknik i samband med permissioner för närvarande inte övervägs där, bl.a. eftersom tekniken alltjämt bedöms vara för outvecklad.

I detta sammanhang kan också nämnas att det i departementspromemorian Ökad säkerhet i pass m.m. (Ds 2004:8) föreslås införande av en ny bestämmelse i 24 § KvaL av innebörd att pass som förvaras av en kriminalvårdsanstalt endast i undantagsfall skall få disponeras av den intagne. Vidare föreslås bl.a. att en lagakraftvunnen dom på fängelse i minst ett år som ännu inte avtjänats skall utgöra passhinder och grund för återkallelse av passet. Departementspromemorian bereds för närvarande inom Justitiedepartementet. En proposition planeras till våren 2005.

I Kriminalvårdsstyrelsens föreskrifter och allmänna råd för verkställighet i anstalt (KVVFS 2004:13) anges att ett villkor för beviljande av permission kan vara att den intagne lämnar in sitt pass till anstalten (9 kap. 7 §).

Utskottet behandlade liknande yrkanden senast i april 2004 (bet. 2003/04: JuU18 s. 20 f). Utskottet konstaterade då – med hänvisning till tidigare ställningstaganden – att föreskrifterna på området hade stramats upp betydligt under senare år och att antalet misskötta permissioner hade fortsatt att minska även under år 2002. Utskottet höll fast vid ett tidigare konstaterande att de kontroll- och stödeffekter som skulle kunna uppnås med hjälp av intensivövervakning i de flesta fall torde kunna uppnås genom en utökad användning av möjligheten att ställa villkor vid permissioner, t.ex. om vistelseadress, anmälningsskyldighet eller hembesök av kriminalvårdspersonal. Utskottet konstaterade också att den tekniska utvecklingen beträffande elektronisk övervakning går framåt men att ett för kriminalvården färdigt system inte fanns utvecklat. Utskottet höll också fast vid ett tidigare uttalande om att den utredning och tekniska installation som måste föregå användning av övervakningsutrustning är så resurskrävande att det inte torde stå i proportion till de vinster som eventuellt skulle kunna uppnås genom att använda sådan övervakning i samband med permissioner.

Utskottet håller fast vid sina tidigare ställningstaganden i denna fråga. Motionerna Ju310, Ju331 och Ju466 bör avslås i nu behandlade delar.

Överförande av verkställighet av fängelsestraff

I motionerna Ju281 (c), Ju321 (s), Ju340 (fp) och Ju442 (kd) anförs att verkställighet av fängelsestraff för utvisningsdömda i större utsträckning bör överföras till den dömdes hemland. I motionerna Ju340 och Ju442 anförs att Sverige bör verka inom EU för att möjliggöra detta.

Lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom (IVL) – som till största del bygger på de s.k. överförande- och brottmålsdomskonventionerna – och lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m. (NVL) innebär att det är möjligt att låta personer som här i riket dömts till fängelse verkställa sina straff i hemlandet.

Överförande av verkställighet till annan stat förutsätter, när varken brottmålsdomskonventionen eller överförandekonventionen är tillämpliga, att det föreligger någon annan internationell överenskommelse. Sverige har ingått en sådan bilateral överenskommelse med bl.a. Thailand. Vidare kan regeringen enligt 3 § IVL, om det föreligger synnerliga skäl för visst fall, träffa överenskommelse med främmande stat om överförande av straffverkställighet.

Utskottet behandlade våren 2000 ett regeringsförslag om att riksdagen skulle godkänna ett tilläggsprotokoll till överförandekonventionen jämte vissa lagändringar (prop. 1999/2000:45, bet. JuU13, rskr. 172). Förslagen

innebar bl.a. att den dömdes samtycke inte längre krävs för överförande när den dömd i samband med domen utvisas på grund av brottet. I samma ärende behandlade utskottet ett motionsyrkande liknande det nu aktuella (bet. 1999/2000:JuU13 s. 10). Utskottet framhöll då att förslagen i det ärendet gick i den riktning motionärerna efterlyste. Sålunda framhölls i propositionen som en allmän utgångspunkt att en återanpassning torde bli mer effektiv om den dömd i ett tidigt skede överförs till sitt hemland. I förhållande till stater som är anslutna till brottmålsdomskonventionen eller överförandekonventionen med tilläggsprotokollet syntes motionsönskemålen väsentligen tillgodosedda genom propositionens förslag. Vad gällde stater som inte är anslutna till någon av de nämnda konventionerna utgick utskottet – i likhet med tidigare uttalanden – alljämt från att regeringen, utan något särskilt riksdagsinitiativ, undersöker möjligheterna att ingå bilaterala avtal i den omfattning som är önskvärd.

Utskottet har inhämtat från Europarådets sekretariat att tilläggsprotokollet till överförandekonventionen per den 31 januari 2005 hade tillträtts av Bulgarien, Cypern, Danmark, Estland, Finland, Georgien, Island, Liechtenstein, Litauen, Luxemburg, Makedonien, Malta, Moldavien, Nederländerna, Norge, Polen, Rumänien, San Marino, Schweiz, Serbien och Montenegro, Sverige, Tjeckien, Ukraina, Ungern samt Österrike.

Det kan noteras att ett överförande enligt överförandekonventionen i princip förutsätter att det vid tiden för ingivande av ansökan till centralmyndigheten återstår minst sex månader av tiden för frihetsberövande (34 a § och 25 a § första stycket 4 IVL).

Från Justitiedepartementet har utskottet inhämtat att departementet för en kontinuerlig dialog med andra stater om tillämpningen av överförandekonventionen och tilläggsprotokollet. Denna dialog – som sker främst mellan staternas s.k. centralmyndigheter – innefattar även frågor om hur handläggningen av ärenden om överförande av verkställighet skall kunna påskyndas. I Europarådets expertkommitté för straffrättsligt samarbete (PC-OC) diskuteras bl.a. den praktiska tillämpningen av Europarådets konventioner på det straffrättsliga området, däribland tillämpningen av överförandekonventionen och tilläggsprotokollet.

I årsredovisningen för år 2003 (s. 11) redovisar Kriminalvårdsstyrelsen antalet överförda straffverkställigheter. Av redovisningen framgår att överföranden enligt överförandekonventionen, på egen ansökan av den intagne, gjordes i 35 fall under år 2003. Överföranden av straffverkställighet med stöd av överförandekonventionen och tilläggsprotokollet, dvs. mot den dömdes vilja, skedde i 17 ärenden. Av dessa överfördes fem intagna till vardera Litauen och Ungern, tre till vardera Polen och Estland och en till Österrike. Initiativ till överförande togs i princip i alla möjliga fall med viss tid kvar att verkställa, totalt 76 ärenden. Fler överföranden till vissa baltiska länder hade varit möjliga om handläggningstiden i dessa länder hade kunnat kortas ned. Utöver överföranden med stöd av överförandekonventionen har överföranden av pågående verkställighet skett till de nordiska länderna

i ett sextiotal fall. I ytterligare 80 ärenden, där de dömda avvaktar verkställighet på fri fot, har domarna överförts till de nordiska länderna. I regleringsbrevet för såväl år 2004 som år 2005 har Kriminalvårdsstyrelsen givits i uppdrag att ge en motsvarande redovisning avseende de nämnda åren.

I detta sammanhang kan också nämnas att EG-kommissionen i april 2004 lade fram en grönbok rörande tillnärmning, ömsesidigt erkännande och verkställighet av straffrättsliga påföljder i Europeiska unionen (KOM [2004] 334 slutlig). Grönboken anges utgöra ett remissunderlag som i ett senare skede bör göra det möjligt för kommissionen att göra ett väl underbyggt uttalande om behovet av ett lagförslag på gemenskapsnivå om bl.a. ömsesidigt erkännande av frihetsstraff och alternativa påföljder. I grönboken behandlas bl.a. frågor såsom vilka kategorier av dömda som bör kunna få verkställigheten överförd till en annan medlemsstat, huruvida både den dömande och den verkställande staten bör få begära överföring av verkställighet, på vilka grunder en verkställande stat skall kunna vägra att erkänna eller verkställa en påföljd utdömd i en annan medlemsstat, huruvida verkställighet bara bör få överföras om den dömda själv begär det, hur brottsoffrets intressen bör tas till vara vid överföring av straffverkställighet samt hur överförandeprocessen bör utformas och regleras för att bli mer effektiv.

Kommissionen skickade under våren 2004 ut grönboken för samråd, bl.a. till EU:s medlemsstater. Sverige avgav i oktober 2004 sitt yttrande över grönboken i form av en promemoria upprättad inom Justitiedepartementet. I promemorian framförs den övergripande synpunkten att unionen primärt bör arbeta vidare med utvecklandet av principen om ömsesidigt erkännande. I fråga om överförande av verkställighet anförs bl.a. att överförande av straffverkställighet bör ske snarast efter det att domen har vunnit laga kraft i domslandet, att såväl medborgare som personer med hemvist i en medlemsstat bör kunna komma i fråga för överförande till den staten samt att möjligheten att omvandla ett utdömt fängelsestraff till en nationell påföljd bör tas bort inom EU, eftersom det strider mot principen om ömsesidigt erkännande. Vidare anförs i promemorian att bristerna i dagens system bör analyseras innan nya regelverk presenteras; bristerna kan bero på den internationella regleringen, men lika gärna på interna problem som måste lösas på nationell nivå.

När utskottet senast behandlade frågan om överförande av verkställighet av fängelsestraff (bet. 2003/04:JuU18 s. 24 f) vidhölls det ovan redovisade ställningstagandet från år 2000. Utskottet konstaterade att ytterligare stater nyligen hade tillträtt tilläggsprotokollet till överförandekonventionen och att kriminalvården i alla möjliga fall verkar för att utvisningsdömdas verkställighet skall överföras till hemlandet. Utskottet gjorde bedömningen att det relativt låga antalet verkställighetsöverföranden i första hand torde kunna förklaras med en alltför långsam hantering av ärendena och noterade att det i dessa frågor förs en dialog bl.a. mellan konventionsländernas centralmyndigheter. Utskottet ansåg att det genom de redogörelser som årligen lämnas i kriminalvårdens årsredovisning går att följa utvecklingen på området.

Utskottet står fast vid sitt tidigare ställningstagande i dessa frågor, och kan konstatera att ytterligare stater nu tillträtt tilläggsprotokollet till överförandekonventionen. Initiativet från kommissionen rörande ömsesidigt erkännande och verkställighet av straffrättsliga påföljder inom den Europeiska unionen är ett steg i rätt riktning. Kommissionen pekar där bl.a. på just behovet av en snabbare hantering av ärenden om överförande av verkställighet av fängelsestraff. Motionärernas önskemål är i stor utsträckning tillgodosedda genom det arbete som bedrivs. Motion Ju321 samt motionerna Ju281, Ju340 och Ju442, i nu behandlade delar, bör avslås av riksdagen.

Kostnaden för utvisades hemresor

I motionerna Ju220 (m) och Ju466 (kd) begärs att kriminalvården skall ges en möjlighet att, även utan den intagnes samtycke, innehålla intjänad ersättning för att täcka kostnaderna för den intagnes hemresa i samband med verkställighet av beslut om utvisning.

Enligt 9 kap. 1 § utlänningslagen (1989:529) är en utlännning som utvisas skyldig att betala kostnaden för sin egen resa till den ort dit han sänds eller åläggs att resa genom en myndighets försorg. Vad gäller den ersättning en intagen erhåller under anstaltsvistelsen gäller enligt 44 § KvaL att regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, meddelar föreskrifter beträffande användningen av ersättningen.

Regeringen har med stöd av 38 § KvaF delegerat denna befogenhet till Kriminalvårdsstyrelsen. Kriminalvårdsstyrelsen har reglerat frågor rörande de intagnas ersättningar i KVVFS 2001:5. Av 16 § i föreskrifterna följer att 10 % av den intagnes ersättning skall innehållas för permissions- och frigivningsändamål. De innehållna medlen skall i första hand användas till utgifter i samband med permission och frigivning, t.ex. för resa, uppehälle, inköp av klädustrustning eller liknande. Enligt Kriminalvårdsstyrelsen är det möjligt att använda dessa medel också för den dömdes hemresa i samband med utvisning. Detta förutsätter dock att den intagne samtycker till det. För det fall att den intagne inte frivilligt vill betala sådant som han är skyldig att betala, t.ex. kostnaden för hemresa, gäller i princip samma regler som för indrivning av fordringar från andra människor i samhället. Det krävs alltså en dom som kan verkställas. För intagna i kriminalvårdsanstalt gäller dock särskilda regler i fråga om möjligheterna till utmätning. I 45 § KvaL föreskrivs sålunda att om en intagen uppsåtligen förstört egendom som tillhör anstalten, får ersättning för skadan tas ut av den ovan nämnda ersättningen.

Enligt uppgifter som utskottet tidigare har inhämtat från Rikspolisstyrelsen och Polismyndigheten i Örebro län, där Kriminalvårdsmyndigheten Kumla är belägen, tillämpas bestämmelsen i 9 kap. 1 § utlänningslagen mycket sällan. Anledningen till detta är att den som skall utvisas som regel antingen saknar medel eller motsätter sig att betala för resan. Eftersom det

inte finns någon särskild ordning för indrivning i dessa fall måste polisen, om den som skall utvisas vägrar att betala, ansöka om stämning i domstol och samtidigt begära kvarstad för att kunna utverka den utvisades medel. Detta är tids- och resurskrävande och anses i regel inte meningsfullt att göra.

Utskottet har behandlat denna fråga vid flera tillfällen tidigare, senast i april 2004 (bet. 2003/04:JuU18 s. 26 f). Utskottet höll då fast vid tidigare ställningstaganden i denna fråga, som går ut på dels att det är rimligt att den som dömts till utvisning också betalar för hemresan, något som också är innebörden av gällande lagstiftning, dels följande. För att tvinga en intagen att betala resan med i anstalten intjänade medel krävs det en reglering motsvarande den som nu gäller i fråga om ersättning för uppsåtliga förstörd egendom som tillhör anstalten. Som skäl för en sådan ordning kan i och för sig anföras att den typ av fordran som motionärerna tar upp har ett så nära samband med straffverkställigheten att det framstår som rimligt att staten kan tvinga fram betalning. Samtidigt finns det skäl som talar emot en sådan ordning. Utskottet var med hänvisning till det anförda inte berett att förorda en lagändring.

Utskottet kan konstatera att den reglering som efterfrågas – om den skulle införas – lämpligen torde tas in i lagen om kriminalvård i anstalt. Mot bakgrund av att Kriminalvårdskommittén senast den 1 juni 2005 skall avlämna sitt betänkande med förslag till en helt ny kriminalvårdslag anser utskottet att det inte finns anledning att nu särskilt ta ställning i denna fråga. Motionerna Ju220 och Ju466 avstyrks i nu behandlade delar.

Ersättning till lekmannaövervakare

I motionerna Ju340 (fp) och Ju466 (kd) begärs bl.a. en översyn av arvodesnivåerna för lekmannaövervakare.

I 5 kap. 17 § förordningen (1998:642) om verkställighet av frivårdspåföljder anges att övervakare som inte fullgör uppdraget i tjänsten har rätt till ersättning enligt de normer som fastställs av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Ersättning till lekmannaövervakare uppgår enligt beslut av Kriminalvårdsstyrelsen i januari 2001 till 400 kr per månad, varav 150 kr avser arvode och 250 kr utgiftstäckning.

En tidigare negativ trend vad gäller antalet lekmannaövervakare har under senare år brutits. Antalet lekmannaövervakare uppgick den 1 januari 2004 till 4 609, vilket visserligen utgör en minskning med 3 % jämfört med samma datum föregående år, men en ökning med 2 % mot två år tidigare och 7 % mot året dessförinnan.

Utskottet behandlade ett liknande yrkande senast våren 2004 (bet. 2003/04:JuU18 s. 27). Utskottet hänvisade då till ett tidigare ställningstagande i frågan, varvid utskottet hade uttryckt sin uppskattning för de insatser som lekmannaövervakarna gör för kriminalvården och framhållit värdet av deras arbete. Utskottet delade motionärernas uppfattning om vikten av att de personer som tar på sig uppdrag som lekmannaövervakare ges både en

rimlig ersättning och stöd i sina uppdrag. Utskottet konstaterade att den tidigare negativa trenden vad gäller antalet lekmanövervakare hade brutits och att antalet hade ökat. Utskottet var inte berett att förorda en höjning av ersättningsnivåerna.

Utskottet har inte ändrat sin uppfattning i denna fråga. Motionerna Ju340 och Ju466 bör avslås av riksdagen i nu behandlade delar.

En ny europeisk fängelsekonvention

I motion Ju340 (fp) anförs att Sverige bör verka inom det europeiska samarbetet för att en europeisk fängelsekonvention antas, innehållande gemensamma minimibestämmelser för behandling av de intagna på fängelser och häkten. Motionärerna anför att de regler som återfinns i Europarådets konvention från år 1987 behöver moderniseras och uppgraderas.

Europarådets ministerrådskommitté antog år 1987 den ovan under rubriken Häktesfrågor nämnda europeiska konventionen till förhindrande av tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. Syftet med konventionen är att stärka frihetsberövade personers skydd genom att motverka att sådan behandling eller bestraffning förekommer, dvs. att ha en preventiv funktion.

Av Europarådets medlemsstater har samtliga utom Monaco tillträtt konventionen. Sverige tillträdde konventionen år 1989 (prop. 1987/88:133, bet. JuU41, rskr. 236, SÖ 1988:37).

Med stöd av konventionen har Europeiska kommittén för förhindrande av tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (Tortyrkommittén) bildats. Som nämnts ovan får Tortyrkommittén besöka de platser i konventionsstaterna där frihetsberövade personer är placerade och kan i sin rapport efter besöket påtala brister och föreslå hur skyddet för frihetsberövade personer i den granskade staten kan förbättras.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det är viktigt att frågor om behandling av personer intagna på häkten och fängelser uppmärksammas internationellt. Ett verkningsfullt verktyg i strävandena att säkerställa en god och human behandling av intagna runt om i Europa finns genom den ovan nämnda konventionen, i vilken det uppställs relevanta och relativt långtgående krav på hur bl.a. inlåsta personer skall behandlas. Nästan samtliga europeiska länder har tillträtt konventionen och är därmed bl.a. underkastade Tortyrkommitténs inspektioner.

Utskottet finner för närvarande inte anledning att förespråka att Sverige skall verka för att en ny särskild fängelsekonvention antas. Motion Ju340 bör avslås av riksdagen i nu behandlad del.

Diskriminering inom kriminalvården

I motion Ju424 (mp) anføres att arbetet mot diskriminering bör förbättras inom kriminalvården och att mångfaldsplaner bör antas. Motionärerna pekar bl.a. på behovet av att inom kriminalvården motverka främlingsfientlighet och diskriminering av homo- och bisexuella samt transpersoner.

I årsredovisningen för år 2003 anges att kriminalvården sedan flera år tillbaka bedriver ett aktivt arbete för att öka andelen anställda med utländsk bakgrund. År 2003 uppgick andelen anställda med utomnordisk bakgrund till ca 6 % av samtliga anställda, vilket är en ökning med en procentenhet sedan år 1998 då det aktiva mångfaldsarbetet inleddes. De flesta lokala kriminalvårdsmyndigheter har antagit en mångfaldsplan (s. 22).

Utskottet instämmer i vad motionärerna anför om betydelsen av att diskriminering bekämpas och mångfalden ökar inom kriminalvården. Ett aktivt arbete bedrivs också inom kriminalvården för att öka mångfalden bland personalen där. Utskottet utgår vidare från att all form av diskriminering bekämpas på olika sätt vid kriminalvårdens myndigheter. Utskottet finner inte skäl för ett tillkännagivande från riksdagen i denna fråga. Motion Ju424 bör därför i denna del avslås av riksdagen.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. En ny kriminalvårdspolitik m.m., punkt 1 (m, fp, kd, c)

av Johan Pehrson (fp), Beatrice Ask (m), Peter Althin (kd), Jeppe Johnsson (m), Cecilia Magnusson (m), Karin Granbom (fp) och Margareta Andersson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen bifaller motionerna 2004/05:Ju215, 2004/05:Ju281 yrkandena 3, 9 och 13, 2004/05:Ju299 yrkandena 1 och 2, 2004/05:Ju340 yrkandena 5–7, 9 och 11, 2004/05:Ju378 yrkande 6, 2004/05:Ju424 yrkandena 4, 5 och 7, 2004/05:So592 yrkande 4 och 2004/05:Bo277 yrkande 5, bifaller delvis motionerna 2004/05:Ju210, 2004/05:Ju224, 2004/05:Ju228, 2004/05:Ju280, 2004/05:Ju281 yrkandena 7, 8 och 10, 2004/05:Ju299 yrkandena 4 och 5, 2004/05:Ju310 yrkande 1, 2004/05:Ju323 yrkandena 1 och 2, 2004/05:Ju327, 2004/05:Ju340 yrkande 8, 2004/05:Ju352 yrkandena 1 och 15, 2004/05:Ju388, 2004/05:Ju396, 2004/05:Ju399, 2004/05:Ju400, 2004/05:Ju407, 2004/05:Ju424 yrkande 21, 2004/05:Ju433, 2004/05:Ju459, 2004/05:Ju466 yrkandena 1 och 17, 2004/05:Ju477 och 2004/05:Ju508 samt avslår de övriga motionsyrkanden som finns upptagna under denna punkt i utskottets förteckning över avstyrkta motionsyrkanden.

Ställningstagande

Den svenska kriminalvården har under Socialdemokraternas innehav av regeringsmakten utvecklats åt fel håll.

Antalet rymningar minskade väsentligt under det borgerliga regeringsinnehavet åren 1991-1994. Även om antalet rymningar från slutna anstalter totalt sett inte har ökat på senare år kan man konstatera att flera spektakulära rymningar kunnat ske från de anstalter där säkerhetsnivån är högst, anstalter från vilka det i princip inte skall gå att rymma. Regeringens slapphänta hantering av säkerhetsfrågorna har tydligt inverkat på förmågan att hålla de allra farligaste brottslingarna inlåsta.

På samma sätt kan vi konstatera att tiden för arbete, behandling och utbildning minskat till förmån för övrig tid, dvs. sysslolöshet. Parallellt så har narkotikasituationen förvärrats och den organiserade brottsligheten stärkt sina förgreningar inne på anstalterna.

Bakgrunden är den socialdemokratiska regeringens bristande styrning av verksamheten. Mätbara resultatkrav saknas och retorikgapet mellan vad regeringen säger sig vilja uppnå och vad som varit möjligt har ständigt ökat. Administrationen har tillåtits växa och antalet personer som arbetar direkt med de intagna har minskat. Ansvarsfrågorna måste tydliggöras på ett helt annat sätt än nu inom kriminalvården, vilket också är den avgörande slutsatsen i den senaste utredningen om kriminalvårdens förfall. Det kräver ett verkligt politiskt ledarskap.

Ansvar för kriminalvårdens utveckling och ledning åvilar enligt vår grundlag regeringen. Detta ansvar har brustit. Kriminalvårdspolitiken måste få en ny inriktning. Fokus måste sättas på kvalitet vad gäller såväl säkerhet och innehåll. Tydligare drivkrafter för skötsamhet och en aktiv och strukturerad rehabiliterande verksamhet inom kriminalvården leder till långsiktigt minskad brottslighet.

Mer positiva incitament måste skapas för de intagna. De som sköter sig bra och utvecklas bör premieras på olika sätt medan misskötsamhet och missbruk i anstalt måste leda till starkare disciplinära reaktioner och indragna förmåner. Den som missköter sig på anstalt, t.ex. genom att missbruka alkohol eller narkotika, skall enligt vår mening inte kunna förvänta sig att bli automatiskt villkorligt frigiven efter att två tredjedelar av fängelsestraffet avtjänats. Det framstår också som självklart att vägran att lämna urin- eller blodprov i disciplinpåföljdshänseende skall jämföras med att den intagne missbrukat i anstalt.

Det är inte tillfredsställande att intagna på anstalterna kan rymma däriifrån. När så ändå sker måste samhällets reaktion vara kraftfull. Det är helt oacceptabelt att den som rymmer från en anstalt endast kan få den villkorliga frigivningen senarelagd med 15 dagar. Avvikelse från anstalt måste enligt vår mening resultera i att den villkorliga frigivningen skjuts fram så mycket att det framstår som avskräckande för de intagna.

En ökad differentiering på anstalterna är också nödvändig. De som missbrakar narkotika på anstalten eller i övrigt missköter sig och därigenom har en dålig inverkan på sina medintagna bör i större utsträckning hållas åtskilda från dem som sköter sig och försöker komma tillrätta med sin levnadssituation. Det måste finnas tillräckligt med helt drogfria enheter så att de som vill komma ifrån sitt missbruk slipper komma i kontakt med droger.

Verkställigheten måste vidare fyllas med meningsfulla aktiviteter som är tydligt individfokuserade och syftar till att öka individens förmåga att fungera i samhället. Alla intagna som har behov av det bör erbjudas grundläggande teoretisk utbildning, såväl för grundskole- som gymnasiekompetens, och intagna med läs- och skrivsvårigheter måste ges extra stöd. Det måste också vara möjligt för den intagne att få en användbar yrkesutbildning under

anstaltstiden. Programverksamheten inom kriminalvården måste i större utsträckning kunna anpassas efter individuella behov, och den bör erbjudas fler intagna. Att det för varje intagen alltid skall upprättas en individuell vårdplan framstår som självklart, men sker inte alltid i praktiken.

De intagna bör få ett större personligt ansvar för sin vistelse på anstalten, bl.a. för att bättre förbereda denne på livet i frihet. Självförvaltning bör tillämpas i ännu större utsträckning.

Det är av avgörande betydelse för den intagnes återanpassning till samhället, utan kriminalitet och missbruk, att frigivningen förbereds väl. Inför frigivningen måste kriminalvården ha ett bra samarbete med olika myndigheter och organisationer, såsom socialtjänst, arbetsförmedling, KRIS m.fl. Bostad och sysselsättning bör vara ordnad innan den intagne frigges. Huvudansvaret för individens återanpassning till samhället bör läggas på frivården, som också bör ges större befogenheter att utföra drogtest.

Det är också viktigt att de som döms till skyddstillsyn kombinerat med behandling i någon form verkligen genomgår behandlingen. Att så sker bör kontrolleras i större utsträckning. När behandlingen inte följts bör samhällets reaktion vara snabbare och tydligare.

Kriminalvårdens personal måste ges bättre och mer kontinuerlig utbildning. Detta har betydelse, inte bara för att öka personalens allmänna kunskapsnivå, utan också för att skapa bättre förutsättningar för nytänkande och förändringar inom kriminalvården. Även forskningen inom kriminalvårdsområdet bör stimuleras.

Det får ankomma på regeringen att beakta vad vi nu anfört i samband med beredningen av Kriminalvårdskommitténs kommande betänkande.

Det anförda innebär att vi ställer oss bakom motionerna Ju210, 215, Ju224, Ju228, Ju280, Ju281, Ju299, Ju310, Ju323, Ju327, Ju340, Ju352, Ju378, Ju388, Ju396, Ju399, Ju400, Ju407, Ju424, Ju433, Ju459, Ju466, Ju477, Ju508, So592 och Bo277 i nu behandlade delar. Övriga i denna del behandlade motionsyrkanden bör inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

2. Drift av kriminalvård i icke offentlig regi, punkt 2 (fp, kd, c)
av Johan Pehrson (fp), Peter Althin (kd), Karin Granbom (fp) och
Margareta Andersson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om drift av kriminalvård i privat regi. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2004/05:Ju214 yrkandena 1–3 och 2004/05:Ju424 yrkande 6.

Ställningstagande

Enligt vår uppfattning är tiden nu mogen att påbörja försök med att bedriva kriminalvård på entreprenad. Privata anstalter förekommer både i USA och Storbritannien, och har där visat sig mycket framgångsrika. Vi anser att privata inslag bör prövas även på svenska anstalter. Att privatisera hela anstalter bör dock inte bli aktuellt.

När verksamhet på en anstalt läggs ut på entreprenad, måste naturligtvis myndighetsutövning urskiljas, eftersom denna inte kan läggas ut på privata aktörer. Att på detta sätt skilja på rollerna är bra eftersom man därigenom får en tydlig uppdelning mellan olika personers roller i anstalten. De som arbetar med vård och behandling bör inte även besluta om visitationer, restriktioner och övriga repressiva inslag. En uppdelning av rollerna torde även komma att underlätta arbetet med rehabiliteringen av de intagna.

Försöksverksamheten bör naturligtvis utvärderas noga efter en tid.

Regeringen bör låta utreda förutsättningarna för att bedriva kriminalvård på en eller flera anstalter på entreprenad.

3. Drift av kriminalvård i icke offentlig regi, punkt 2 (m)

av Beatrice Ask (m), Jeppe Johnsson (m) och Cecilia Magnusson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om en försöksverksamhet med drift av kriminalvård i privat regi. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:Ju214 yrkandena 1–3 och bifaller delvis motion 2004/05:Ju424 yrkande 6.

Ställningstagande

Enligt vår uppfattning är tiden nu mogen att påbörja försök med att bedriva kriminalvård på entreprenad. Privata anstalter förekommer både i USA och Storbritannien, och har där visat sig mycket framgångsrika.

När driften av en anstalt läggs ut på entreprenad, måste naturligtvis drift och myndighetsutövning skiljas åt, eftersom myndighetsutövning inte kan läggas ut på privata aktörer. Att på detta sätt skilja på rollerna är bra eftersom man därigenom får en tydlig uppdelning mellan olika personers roller i anstalten. De som arbetar med vård och behandling bör inte även besluta om visitationer, restriktioner och övriga repressiva inslag. En uppdelning av rollerna torde även komma att underlätta arbetet med rehabiliteringen av de intagna.

Försöksverksamheten bör naturligtvis utvärderas noga efter en tid.

Regeringen bör låta utreda förutsättningarna för att lägga ut driften av en eller flera anstalter på entreprenad.

4. Situationen för intagna kvinnor samt för barn med intagna föräldrar, punkt 3 (m, fp, kd, c)

av Johan Pehrson (fp), Beatrice Ask (m), Peter Althin (kd), Jeppe Johnsson (m), Cecilia Magnusson (m), Karin Granbom (fp) och Margareta Andersson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om situationen för kvinnor intagna i häkte och anstalt samt för barn med intagna föräldrar. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:Ju281 yrkande 2 och 2004/05:Ju340 yrkandena 20 och 21, bifaller delvis motionerna 2004/05:Ju378 yrkande 10 och 2004/05:Ju424 yrkandena 13 och 14 samt avslår motion 2004/05:Ju331 yrkandena 1–7.

Ställningstagande

Fängelsedömda kvinnor har ett i stor utsträckning annat rehabiliteringsbehov än män. Kvinnorna mår ofta väldigt dåligt, såväl fysiskt som psykiskt, när de kommer till anstalt. De har oftare ett pågående missbruk och de har inte sällan blivit utnyttjade på olika sätt. Detta måste i större utsträckning beaktas inom kriminalvården.

Förutsättningarna för umgänge under naturliga förhållanden mellan barn och intagna föräldrar måste också förbättras inom kriminalvården. Det handlar bl.a. om fler och bättre inredda besöksrum, fler övernattningslägenheter samt tillgång till lekplatser i anslutning till anstalterna.

Det får ankomma på regeringen att i samband med beredningen av Kriminalvårdskommitténs kommande betänkande beakta vad vi nu anfört. Det anförda innebär att vi ställer oss bakom motionerna Ju281, Ju340, Ju378 och Ju424 i nu behandlade delar. Motion Ju331 bör däremot inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

5. Möjlighet till villkorlig frigivning efter halva strafftiden, punkt 4 (c)

av Margareta Andersson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om en möjlighet till villkorlig frigivning i vissa fall efter halva strafftiden. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:Ju281 yrkande 11.

Ställningstagande

Enligt min uppfattning bör domstol kunna besluta att en fängelsedömd person skall kunna frigges villkorligt redan efter halva strafftiden. Det skall kunna ske i de fall då det inte finns något skyddsbehov för samhället och det inte föreligger någon egentlig risk för återfall i brott. Vid sådan frigivning efter halva strafftiden skall den dömda underkasta sig kontrollåtgärder, bl.a. för att säkerställa att den dömda inte missbrukar alkohol eller narkotika. Vid minsta återfall i brott och vid missköta ålägganden skall den dömda omedelbart åter tas in i anstalt för fortsatt verkställighet där.

Det får ankomma på regeringen att vid den kommande beredningen av Kriminalvårdskommitténs betänkande beakta vad jag nu anför.

6. Häktesfrågor, punkt 5 (m)

av Beatrice Ask (m), Jeppe Johnsson (m) och Cecilia Magnusson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om häkteslagstiftningens tillämplighet under vistelse på rättspsykiatriska undersökningsenheter. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:Ju387 och avslår motion 2004/05:Ju378 yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Många av de personer som genomgår rättspsykiatrisk undersökning är häktade under undersökningstiden. Lagstiftningen om behandling av häktade gäller emellertid inte under vistelse på rättspsykiatriska undersökningsenheter. Detta medför bl.a. att det inte är möjligt att tillämpa de tvångsmedel som regleras i häkteslagstiftningen, bl.a. användande av handfängsel och tagande av blodprov för utrönande av missbruk. Detta har i praktiken lett till att många rättspsykiatriska undersökningar av säkerhetsskäl har fått utföras på häktet. Det är enligt vår uppfattning en olämplig ordning. Häkteslagstiftningen bör därför göras tillämplig även på rättspsykiatriska undersökningsenheter.

Vi kan konstatera att den nyligen tillsatta utredningen med uppdrag att utarbeta en ny häkteslag även skall titta på denna fråga. Vi anser dock att direktiven i denna del inte är tillräckligt tydliga för att tillse att ett förslag som avhjälpel bristerna i lagstiftningen presenteras. Det får ankomma på regeringen att utarbeta tilläggsdirektiv till utredningen. Detta innebär att vi ställer oss bakom motion Ju387. Motion Ju378 bör däremot avslås av riksdagen.

7. Behandling för sexualbrottsdömda, punkt 6 (m, kd, c)

av Beatrice Ask (m), Peter Althin (kd), Jeppe Johnsson (m), Cecilia Magnusson (m) och Margareta Andersson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om farmakologisk behandling för sexualbrottsdömda. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:Ju466 yrkandena 10 och 11.

Ställningstagande

Många sexualbrottsdömda, såväl pedofiler som våldtäktsmän, har en onormal sexualdrift som de har svårt att kontrollera. Genom farmakologisk behandling kan förekomsten av manligt könshormon minskas hos patienten, varigenom dennes överdrivna och svårkontrollerade sexualdrift minskas. Mot bakgrund av den stora risken för återfall i brott inom denna grupp av dömda bör, som en förutsättning för villkorlig frigivning, kunna uppställas ett krav på att den dömda medicinerar mot sin onaturliga drift.

Regeringen bör låta utreda en sådan ordning och återkomma till riksdagen med ett lagförslag i frågan.

8. Behandling för män som misshandlat kvinnor, punkt 7 (m, fp, kd, c)

av Johan Pehrson (fp), Beatrice Ask (m), Peter Althin (kd), Jeppe Johnsson (m), Cecilia Magnusson (m), Karin Granbom (fp) och Margareta Andersson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om behandling för män som dömts för kvinnomisshandel. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:Ju293 yrkande 26 och bifaller delvis motion 2004/05:A321 yrkande 6.

Ställningstagande

Män som misshandlar kvinnor måste på olika sätt få hjälp att bryta sitt destruktiva beteende. Männerna måste få tillräcklig och adekvat hjälp och behandling i fängelse respektive inom frivården. Annars är risken för återfall i brott stor. Vidare måste samarbetet mellan bl.a. kriminalvården, kommunerna, polisen samt mans- och kvinnojourerna förbättras. Det är angeläget att olika myndigheter och organisationer samverkar för att

bekämpa och förebygga våld i nära relationer. Behandling för misshandlande män bör i större utsträckning kunna utdömas i kombination med skyddstillsyn, bl.a. som kontraktsvårdspåföljd.

Det får ankomma på regeringen att vidta erforderliga åtgärder med anledning av vad vi nu anfört.

9. Övervakning i samband med permissioner, punkt 8 (m, fp, kd, c)

av Johan Pehrson (fp), Beatrice Ask (m), Peter Althin (kd), Jeppe Johnsson (m), Cecilia Magnusson (m), Karin Granbom (fp) och Margareta Andersson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om övervakning i samband med permissioner från anstalt. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2004/05:Ju310 yrkande 2 och 2004/05:Ju466 yrkande 14 och avslår motion 2004/05:Ju331 yrkande 9.

Ställningstagande

Det är viktigt att kontrollen av intagna som tillåts vistas utanför anstalten, t.ex. vid permission, är effektiv. De utvärderingar som har genomförts av verkställighet i form av intensivövervakning med elektronisk kontroll har visat på ett övervägande positivt resultat. Vi anser att dessa erfarenheter skulle kunna användas även i andra sammanhang. Så skulle t.ex. elektronisk övervakning kunna införas som en extra säkerhetsåtgärd vid permission och frigång. Särskilt intressant är utvecklingen av GPS-teknik på området. Genom att förse fången med en fotboja som kan spåras med hjälp av GPS-teknik kan risken för rymningar minska och göra det betydligt lättare att återföra en rymling till fängelset.

Regeringen bör snarast låta undersöka möjligheten att genomföra en provverksamhet med intensivövervakning i samband med bl.a. permission. Om en sådan verksamhet visar sig kräva lagstiftning bör regeringen snarast återkomma till riksdagen med förslag till erforderliga lagändringar.

Vi ställer oss alltså bakom motionerna Ju310 och Ju466 i nu behandlade delar. Motion Ju331 bör däremot avslås av riksdagen.

10. Övervakning i samband med permissioner, punkt 8 (v)

av Rolf Olsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om övervakning av utvisningsdömda i samband med permissioner från anstalt. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:Ju331 yrkande 9 och avslår motionerna 2004/05:Ju310 yrkande 2 och 2004/05:Ju466 yrkande 14.

Ställningstagande

Möjligheten för utvisningsdömda intagna att få permission är små eftersom risken för att de avviker i samband med permission ofta bedöms som för stor. En sådan ordning är enligt min mening både inhuman och orimlig. Det leder bl.a. till att de intagna aldrig ges tillfälle att träffa sina anhöriga under naturliga former utanför anstalten.

Ett sätt att möjliggöra permissioner för denna grupp av intagna skulle kunna vara att införa intensivövervakning med elektronisk kontroll, s.k. fotboja, i samband med permissioner. Regeringen bör låta utreda möjligheterna att använda sådan övervakning i samband med utvisningsdömdas permissioner.

Det anförda innebär att jag ställer mig bakom motion Ju331 i nu behandlad del. Motioner Ju310 och Ju466 bör däremot avslås av riksdagen i nu behandlade delar.

11. Överförande av verkställighet av fängelsestraff, punkt 9 (m, fp, kd, c)

av Johan Pehrson (fp), Beatrice Ask (m), Peter Althin (kd), Jeppe Johnsson (m), Cecilia Magnusson (m), Karin Granbom (fp) och Margareta Andersson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om överförande i större utsträckning av verkställighet av fängelsestraff. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2004/05:Ju281 yrkande 4, 2004/05:Ju321, 2004/05:Ju340 yrkande 17 och 2004/05:Ju442 yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Belastningen på de svenska anstalterna måste minskas på alla tillgängliga sätt. Det bör bl.a. därför eftersträvas att så många som möjligt av dem som döms till utvisning också verkställer sitt straff i hemlandet. Trots förekomsten av konventioner och bilaterala avtal är det vanligt att fängelsedömdas verkställighet inte kan överföras, främst beroende på omfattande byråkrati och pappersexercis.

Regeringen bör verka mer kraftfullt, såväl i Sverige som internationellt, för att tillse att de ingångna avtalen fungerar också i praktisk handling. Det får ankomma på regeringen att vidta erforderliga åtgärder med anledning av vad vi nu anfört.

12. Kostnader för utvisades hemresor, punkt 10 (m, fp, kd, c)

av Johan Pehrson (fp), Beatrice Ask (m), Peter Althin (kd), Jeppe Johnsson (m), Cecilia Magnusson (m), Karin Granbom (fp) och Margareta Andersson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om kostnader för utvisades hemresor. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:Ju220 och 2004/05:Ju466 yrkande 16.

Ställningstagande

Det är stötande att kriminalvården inte har befogenhet att utan den intagnes samtycke använda innehållna medel för att täcka kostnaderna för den utvisningsdömdes hemresa. Detta innebär att den dömdes skyldighet att betala, som följer av stadgandet i 9 kap. 1 § utlänningslagen, inte kan upprätthållas. En sådan möjlighet bör införas för kriminalvården.

Regeringen bör ges i uppdrag att snarast återkomma till riksdagen med ett lagförslag som tillgodoser vad vi nu har anfört.

13. Ersättning till lekmanövervakare, punkt 11 (m, fp, kd, c)

av Johan Pehrson (fp), Beatrice Ask (m), Peter Althin (kd), Jeppe Johnsson (m), Cecilia Magnusson (m), Karin Granbom (fp) och Margareta Andersson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om ersättning till lekmanövervakare. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:Ju340 yrkande 15 och 2004/05:Ju466 yrkande 3.

Ställningstagande

Lekmanövervakare har en viktig uppgift i samhället. Trots det är de alltför få för att fylla det behov som finns. Några av orsakerna är ineffektiva administrativa system och en alltför låg ersättning för uppdraget. Ersättningen är på en nivå som är så låg att det närmast ger en signal om att uppdraget inte anses vara viktigt.

Det är hög tid att lekmanövervakarnas insatser tas till vara på ett bättre sätt och att statusen på uppgiften höjs. Ersättningen bör ses över och höjas så att summan upplevs som en rimlig ersättning för uppdraget.

Det får ankomma på regeringen att vidta åtgärder i enlighet med vad vi nu anfört.

14. Ny europeisk fängelsekonvention, punkt 12 (m, fp, kd, c)

av Johan Pehrson (fp), Beatrice Ask (m), Peter Althin (kd), Jeppe Johnsson (m), Cecilia Magnusson (m), Karin Granbom (fp) och Margareta Andersson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om behovet av en ny europeisk fängelsekonvention. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:Ju340 yrkande 16.

Ställningstagande

Trots att internationella överenskommelser träffats, bl.a. inom Europarådet, om hur personer i häkte och fängelse bör behandlas verkar många europeiska regeringar ha svårt att ta till sig kritik om brister och missförhållanden i dessa avseenden. Inte ens Sverige har undgått kritik för sådana brister.

Sverige bör inom ramen för Europasamarbetet verka för att en ny konkret och modern fängelsekonvention med klara miniminormer inom en snar framtid utarbetas.

Det får ankomma på regeringen att vidta erforderliga åtgärder i enlighet med vad vi nu anfört.

**15. Åtgärder mot diskriminering inom kriminalvården m.m.,
punkt 13 (mp)**

av Leif Björnlod (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om åtgärder mot diskriminering inom kriminalvården m.m. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:Ju424 yrkande 15.

Ställningstagande

Det är mycket viktigt att motverka all form av diskriminering inom kriminalvården, såväl på grund av etnisk tillhörighet som till följd av att drabbade personer är homo- eller bisexuella respektive transpersoner. Det gäller såväl mellan anställda som i förhållande till intagna.

Ett bra sätt att motverka sådan diskriminering är att bedriva en personalpolitik där stor mångfald eftersträvas. Även inom kriminalvårdens programverksamhet bör problemen i samhället med diskriminering uppmärksammas. Utbildning om situationen för homo- och bisexuella samt transpersoner måste bli obligatorisk för all personal inom kriminalvården.

Det får ankomma på regeringen att tillse att vad jag nu anfört tillgodoses inom kriminalvården.

Särskilda yttranden

1. Översyn av kriminalvårdslagstiftningen m.m. (v)

Rolf Olsson (v) anför:

Jag ser mycket positivt på att en genomgripande översyn nu görs av kriminalvårdslagstiftningen. På ett antal områden kan jag se att förbättringar kan göras.

De flesta långtidsdömda placeras på anstaltsavdelningar med hög säkerhetsnivå där konflikter och förekomsten av gängbildningar har blivit ett allt större problem. De långtidsdömda som visar en positiv utveckling har behov av att i större utsträckning kunna placeras på andra enheter där de slipper utsättas för påtryckningar från andra intagna. Det är också mycket viktigt att mottagningsverksamheten för långtidsdömda fungerar bra, bl.a. genom att de intagna ges möjlighet att bearbeta brottet och den uppgivenhet som ett långt straff ger upphov till.

Möjligheterna till yrkesutbildning och arbetspraktik under anstaltsvistelsen är också viktiga. Studieverksamheten bör överhuvudtaget främjas på anstalterna. Normaliseringsprincipen bör prägla utbildningen och ansvaret för studieverksamheten läggas över på utbildningsväsendet.

Förberedelserna inför frigivning är avgörande för den intagnes möjlighet till återanpassning till ett normalt liv i samhället, utan kriminalitet och missbruk. Anstalterna måste på ett bra sätt samarbeta med frivård, socialtjänst och andra huvudmän och aktörer i samhället. Utan bostad och försörjning försvåras möjligheterna för den frigivne att avhålla sig från fortsatt brottslighet och missbruk.

Att de intagnas mänskliga fri- och rättigheter på alla sätt måste försvaras är självklart, bl.a. genom att de intagna inte förvägras sin grundlagskyddade föreningsfrihet. I detta sammanhang kan också nämnas behovet av förstärkt tillsyn över kriminalvårdens verksamhet till skydd för den enskilde intagne.

Mot bakgrund bl.a. av att Kriminalvårdskommittén i vår kommer att avlämna sitt betänkande och att mycket av det jag uppmärksammar här antagligen kommer att beaktas på olika sätt i den fortsatta beredningen av betänkandet väljer jag att inte reservera mig till förmån för något av de motionsyrkanden från Vänsterpartiet som behandlas i denna del.

2. Översyn av kriminalvårdslagstiftningen m.m. (mp)

Leif Björnlod (mp) anför:

Jag ser det som mycket positivt att en genomgripande översyn görs av kriminalvårdslagstiftningen. Jag anser att kriminalvården kan förbättras i ett antal avseenden.

Det återfallsförebyggande arbetet på anstalterna är mycket viktigt. Programverksamheten för rehabilitering och återanpassning måste vara effektiv och tillräckligt bra för att förebygga att de intagna återfaller i brott en kort tid efter anstaltsvistelsen. Frågor om tidpunkten för villkorlig frigivning samt möjligheter till permission är också viktiga i arbetet med att förebygga de negativa effekterna av institutionaliseringen.

Det är också viktigt att de intagna har en bra och relevant sysselsättning under anstaltsvistelsen. Det är angeläget att arbetsuppgifterna svarar mot den enskildes kunskaper och färdigheter. Inslagen av självförvaltning är också utmärkt för att begränsa de negativa effekterna av anstaltsvistelsen. Programverksamheten måste naturligtvis anpassas efter den enskildes individents behov och förutsättningar.

Den enskilde individens egna vilja och motivation måste vara drivkraften till förändring. Skötsamhet bör aktivt uppmuntras och leda till olika former av positiva konsekvenser, såsom utökade permissioner och besök samt tidigarelagd villkorlig frigivning. Kollektiva bestraffningar är naturligtvis inte acceptabelt inom kriminalvården. En persons misskötsamhet får inte leda till att övriga intagna drabbas av negativa konsekvenser.

Det är också viktigt att utbildningen för kriminalvårdens personal är god och tillräcklig eftersom det är vårdarna som är nyckeln till de intagnas återanpassning. Ideella organisationer och högskolor torde kunna vara till stor nytta i utbildningsverksamheten för personalen. Det är naturligtvis viktigt att det bland kriminalvårdens personal återfinns personer med vissa specialistkompetenser, såsom psykologer, beteendevetare och socionomer. Forskning inom kriminalvårdsområdet är också viktigt.

Eftersom Kriminalvårdskommittén om några månader kommer att avlämna sitt betänkande och då mycket av det jag uppmärksammar här antagligen kommer att beaktas på olika sätt i den fortsatta beredningen av betänkandet väljer jag att inte reservera mig till förmån för något av de motionsyrkanden från Miljöpartiet som behandlas här.

3. En ny kriminalvårdspolitik m.m., punkt 1 (fp)

Johan Pehrson (fp) och Karin Granbom (fp) anför:

Problemen med rymningar från anstalterna är enligt vår mening så stora att tiden nu börjar bli mogen att överväga en kriminalisering av rymning.

Mot bakgrund av att Kriminalvårdskommittén senare i vår presenterar sitt betänkande och då det för närvarande pågår ett arbete inom kriminalvården med att höja säkerheten på de slutna anstalterna väljer vi ändå att inte yrka bifall till Folkpartiet liberalernas motionsyrkande om en sådan kriminalisering. Vi avser dock att följa utvecklingen på området.

4. Drift av kriminalvård i icke offentlig regi, punkt 2 (mp)

Leif Björnlod (mp) anför:

Det kan finnas skäl för att i större utsträckning anlita aktörer utanför kriminalvården för vård och behandling av klienter. Erfarenheter som finns hos ideella organisationer, rörande t.ex. utslussningsmetoder, bör i större utsträckning kunna omsättas i praktiken, bl.a. genom att dessa organisationer erbjuds att ansvara för delar av utslussningen från anstalt.

Eftersom det redan idag är möjligt att inom kriminalvården anlita icke offentliga vårdgivare och då Kriminalvårdskommittén i sitt betänkande sannolikt kommer med förslag som syftar till förbättringar av behandlingen av klienterna och bättre frigivningsförberedelser väljer jag att inte reservera mig till förmån för Miljöpartiets motion i denna del.

5. Situationen för intagna kvinnor samt för barn med intagna föräldrar, punkt 3 (v, mp)

Rolf Olsson (v) och Leif Björnlod (mp) anför:

Kvinnors och mäns situation och behov inom kriminalvården skiljer sig åt väsentligt. Många kvinnor som begått allvarliga brott har själva utsatts för våld och övergrepp och har utnyttjats på olika sätt. Kvinnorna har oftare missbruksproblem och stora behov av terapi och psykologkontakt. De har dessutom ofta vårdnaden av ett eller flera barn som de skilts från genom verkställigheten av fängelsestraffet. Det är mycket angeläget att kvinnorna ges rehabilitering och hjälp utifrån sina specifika behov. Programverksamhet och övriga aktiviteter måste anpassas till kvinnors specifika behov.

Det är också mycket viktigt att barn till intagna i anstalt och häkte kan upprätthålla en god kontakt med sina föräldrar. Sådana kontakter måste uppmuntras på olika sätt. Förutom att ett omfattande umgänge mellan barnet och den intagne gagnar barnet förbättrar det förutsättningarna för rehabilitering av den intagne. Det bör tidigt stå klart för kriminalvården huruvida en ny intagen i anstalt eller häkte har barn, och kontakterna mellan barnet och den intagne bör i så stor utsträckning som möjligt underlättas.

I motionerna Ju331, Ju378 och Ju424 presenterar vi ett antal förslag på åtgärder för att förbättra situationen för kvinnor inom kriminalvården respektive för barn till intagna. I avvaktan på bl.a. Kriminalvårdskommitténs betänkande väljer vi dock att i nuläget avstå från att yrka bifall till dessa motionsyrkanden.

6. Behandling för män som misshandlat kvinnor, punkt 7 (mp)

Leif Björnlod (mp) anför:

Män som misshandlar kvinnor är ett stort samhällsproblem. Männerna har behov av hjälp för att kunna bryta det destruktiva beteendet. Många av dessa män passerar någon gång genom kriminalvården där det ges tillfälle att ge adekvat behandling för det avvikande beteendet. Samarbete och samverkan

mellan olika myndigheter och organisationer för att bekämpa och förebygga våld i nära relationer är mycket viktigt, liksom möjligheter att döma ut adekvata påföljder innehållande behandlingsinsatser.

Jag ser med tillförsikt fram emot Kriminalvårdskommitténs betänkande. Jag förväntar mig att denna fråga uppmärksammas av kommittén och att den lämnar förslag som förbättrar möjligheterna att hjälpa dessa män.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2004

2004/05:Ju210 av Anders Sjölund (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om konsekvenser av rymning från fängelse.

2004/05:Ju214 av Göran Lindblad (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om privata fängelser.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en försöksverksamhet med två till tre privatiserade anstalter.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en utredning avseende kriminalvårdens inriktning.

2004/05:Ju215 av Göran Lindblad (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om införandet av drogfria fängelser.

2004/05:Ju218 av Rolf Gunnarsson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att inrätta speciella anstalter för personer som dömts till utvisning.

2004/05:Ju220 av Rolf Gunnarsson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kostnaderna för hemresa för person som dömts till utvisning.

2004/05:Ju224 av Rolf Gunnarsson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om straff vid rymning.

2004/05:Ju228 av Peter Danielsson (m):

Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av regelverket så att det blir straffbart att rymma från svenska fängelser.

2004/05:Ju264 av Solveig Hellquist (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kriminalvården skall ta det ekonomiska ansvaret för de kostnader som uppstår i samband med rymningar.

2004/05:Ju275 av Sonja Fransson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om bättre stöd för anpassning till samhället efter avtjänat fängelsestraff.

2004/05:Ju280 av Annelie Enochson (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det skall vara straffbart att rymma.

2004/05:Ju281 av Maud Olofsson m.fl. (c):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att förbättra intagna kvinnors situation i fängelserna samt förbättra förutsättningarna för att intagna skall kunna upprätthålla en god kontakt med barn och familj.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att samtlig personal inom kriminalvården kontinuerligt skall få vidareutbildning.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för att överföra utländska medborgare som sitter på svenska anstalter till sina hemländer för fortsatt verkställighet.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en ändrad lagstiftning för att straffbelägga rymning.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en individanpassad utveckling av kriminalvårdens programverksamhet.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av ett nytt belönings- och bestraffningssystem där de intagna blir belönade när de följer sitt behandlingsprogram och bestraffade när de missköter sig.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att villkorlig frigivning efter två tredjedelar av strafftiden inte skall ges om det finns anledning att befara att den intagna kommer att göra sig skyldig till fortsatt brottslighet.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att domstol skall kunna utdöma möjlighet till villkorlig frigivning efter halva strafftiden.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en förbättrad utslussningssituation där den intagne vid frigivningen får hjälp, både före och efter frigivningen, med att skapa en ordnad tillvaro med försörjning, boende och sysselsättning.

2004/05:Ju290 av Jan Emanuel Johansson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av välplanerade frigivningar inom kriminalvården.

2004/05:Ju293 av Johan Pehrson m.fl. (fp):

26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om program och behandling inom kriminalvården gällande mäns våld mot kvinnor.

2004/05:Ju299 av Hillevi Larsson och Britt-Marie Lindkvist (båda s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att frivården bör få ett större ansvar för att återanpassa f.d. interner till ett liv i frihet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att frivården ges ökade befogenheter när det gäller alkohol- och drogtestar, såväl för personer dömda till frivård som för f.d. interner.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att terapi och andra metoder för att nå fram till brottslingarna och förebygga nya brott används i betydligt högre utsträckning än i dag.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tidigare frigivning villkoras med drogfrihet och efterföljande kontroller.

2004/05:Ju310 av Ragnwi Marcelind (kd):

1. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om att införa straff vid rymning i enlighet med vad i motionen anförs.
2. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om att införa GPS-bevakning av tungt kriminella personer vid permissioner.

2004/05:Ju321 av Jan Emanuel Johansson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att i Sverige dömda personer med utländskt medborgarskap som också dömts till utvisning skall avtjäna sitt straff i hemlandet.

2004/05:Ju323 av Holger Gustafsson (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kriminalisera rymning från fängelse och tvångsvård.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att föreslå en så kraftfull straffskala att rymning aldrig framstår som ett attraktivt alternativ.

2004/05:Ju327 av Bertil Kjellberg och Ulf Sjösten (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ändring av reglerna om villkorlig frigivning i 26 kap. brottsbalken.

2004/05:Ju331 av Alice Åström m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att insatser skall göras för att utbilda och informera all personal inom kriminalvården om anmälningsskyldigheten som de har enligt socialtjänstlagen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kriminalvården skall åläggas en skyldighet att alltid fråga en intagen, vid den första kontakten med häktet eller anstalten, huruvida den intagne har barn eller har vårdnaden om barn.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Socialstyrelsen och Kriminalvårdsstyrelsen tillsammans skall utarbeta rutiner för ett ökat samarbete kring barn som har frihetsberövade föräldrar.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Kriminalvårdsstyrelsen skall se över systemet kring telefonsamtal för att både öka möjligheterna för frihetsberövade föräldrar att kostnadsfritt ringa till sina barn och för barnen att ringa till sina föräldrar.
5. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring i lagstiftningen som rör permissioner så att det finns möjlighet att utifrån barnets behov av kontakt med en frihetsberövad förälder bevilja permissioner i enlighet med vad i motionen anförs.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att besöksrum som är anpassade efter barns behov skall inrättas på samtliga anstalter och häkten och särskilt skall barns behov av att träffa andra barn som är i samma situation beaktas.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att besöksrum och besökslägenheter endast skall användas för sina egentliga syften och inte får utgöra en lösning vid platsbrist på häktet eller anstalten.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en utredning bör tillsättas som ser över möjligheten att införa permissioner med elektronisk fotboja för utvisningsdömda som har barn i Sverige.

2004/05:Ju340 av Johan Pehrson m.fl. (fp):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om narkotikabruk på anstalter.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om samma disciplinpåföljd vid vägran att göra drogtest som vid positivt drogtest.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om skärpta disciplinpåföljder vid konstaterat narkotikabruk i anstalt.

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om kriminalisering av rymningar.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om professionella behandlingsmetoder.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om incitament för skötsamhet.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om lekmanövervakare.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om en europeisk fängelsekonvention.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om EU-samarbetet inom kriminalvården.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om situationen för kvinnor i fängelse.
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om situationen för de barn som har föräldrar i fängelse.

2004/05:Ju352 av Fredrik Reinfeldt m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om en ny syn på kriminalpolitiken.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om reformer inom kriminalvården.

2004/05:Ju378 av Lars Ohly m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att ytterligare åtgärder skall vidtas för att garantera
att Sverige inte bryter mot konventionsåtaganden när det gäller per-
soner som är intagna i häkte.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att en översyn för att förbättra situationen för intagna
i häkte skall vidtas.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att ansvaret för studieverksamheten skall läggas över
på utbildningsväsendet enligt normaliseringsprincipen.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att en översyn av arbetspraktiken och möjligheten till
yrkesutbildning på anstalterna skall genomföras.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att de långtidsdömdas situation särskilt skall upp-
märksammas.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att verksamheten med mottagningsenheter för lång-
tidsdömda skall utredas.

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kvinnors situation inom kriminalvården skall uppmärksammas.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att i arbetet med en ny verkställighetslag skall de mänskliga rättigheter som tillkommer de intagna särskilt beaktas.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att förutsättningarna för att tillsätta en fångombudsman skall utredas.

2004/05:Ju387 av Maud Ekendahl (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att häkteslagen skall gälla häktade intagna vid rättspsykiatriska undersökningsenheter.

2004/05:Ju388 av Maud Ekendahl och Elizabeth Nyström (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att nu måste minst en drogfri anstalt införas i respektive f.d. kriminalvårdsregion.

2004/05:Ju396 av Bengt-Anders Johansson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det skall vara brottsligt att rymma från kriminalvårdsanstalt.

2004/05:Ju399 av Kent Olsson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att öka strafftiden vid rymning.

2004/05:Ju400 av Lena Adelson Liljeroth (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en förändrad och förbättrad kriminalvård.

2004/05:Ju407 av Lennart Klockare och Karin Åström (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om disciplinära åtgärder vid rymningar.

2004/05:Ju424 av Peter Eriksson m.fl. (mp):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en ökad fokus på den höga andelen återfallsbrottslingar och det förebyggande arbetet med rehabilitering och återanpassning av interner.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en ny utbildning för kriminalvårdarna i syfte att öka deras kompetens och yrkesstatus.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att interner erbjuds meningsfull sysselsättning på Sveriges anstalter.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att kriminalvård på entreprenad bör utnyttjas ytterligare.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att utreda en utökad verksamhet för självförvaltning på Sveriges anstalter.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att programverksamheten på anstalterna ytterligare utvidgas och individualiseras.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att kriminalvården tillförs personal med spetskompetens.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att positiva konsekvenser införs för interner på Sveriges anstalter.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kollektiva bestraffningar skall motverkas på Sveriges anstalter.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av hänsyn till kvinnors situation och behov i kriminalvården.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om familjerelationer och särskilt barns möjlighet att träffa sina föräldrar under anstaltstiden.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om upprättandet av en mångfaldsplan och handlingsplan mot diskriminering inom kriminalvården.
17. Riksdagen beslutar att återinföra interners möjlighet till långtidspermission.
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att utveckla forskningen och utbildningen inom kriminalvården.
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att berika den svenska kriminalvården med de lärdomar som kan tas från Kanadamodellen.

2004/05:Ju433 av Ronny Olander och Siw Wittgren-Ahl (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av utbildning för intagna i kriminalvården.

2004/05:Ju442 av Mikael Oscarsson (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att lagstiftningen ändras så att dömda brottslingar avtjänar sitt straff i sitt hemland.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att frågan om att dömda brottslingar avtjänar sitt straff i sitt hemland tas upp på EU-nivå.

2004/05:Ju459 av Ingemar Vänerlöv (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om behovet av att kriminalisera rymningar och rymningsförsök från fängelsestraff.

2004/05:Ju466 av Peter Althin m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om kvaliteten i kriminalvården.
3. Riksdagen begär att regeringen ser över arvodet till lekmanövervakare.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att farmakologisk och annan typ av behandling skall kunna användas på personer som dömts för övergrepp och som av expertis konstaterats vara pedofiler för att villkorlig frigivning skall kunna komma i fråga.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att farmakologisk och/eller någon typ av psykoterapeutisk behandling skall kunna användas även på våldtäktsmän som återfallit i brott, under den sista tredjedelen av straffet för att villkorlig frigivning skall kunna komma i fråga.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att införa elektronisk övervakning vid permissioner för att minska risken för avvikelse.
16. Riksdagen begär att regeringen snarast lägger fram förslag till lagändring som innebär att kriminalvården får befogenhet att utan den intagnes samtycke betala ut medel för att täcka den utvisades hemresa.
17. Riksdagen begär att regeringen låter utreda åtgärder för t.ex. en kriminalisering för att på individnivå beivra rymningar.

2004/05:Ju477 av Ulf Nilsson och Allan Widman (båda fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att utreda hur domar med föreskrift om vård för missbruk blir verkställda och följs upp.

2004/05:Ju494 av Solveig Hellquist (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tillsätta en utredning som noga studerar grova brottslingars bakgrund och samhällets åtgärder över tid.

2004/05:Ju508 av Kenth Högström (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om införande av straffpåföljd för dem som rymmer från våra kriminalvårdsanstalter.

2004/05:So592 av Dan Kihlström m.fl. (kd):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ett utslussningsboende skapas för att förbättra förutsättningarna vid övergången från anstaltsboende till ett liv i frihet.

2004/05:A321 av Ulf Holm m.fl. (mp):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att regeringen skall stimulera förebyggande arbete mot mäns våld, samt aktivt arbeta för ökad tillgång till behandlingsverksamhet för män som använder eller har använt våld.

2004/05:Bo277 av Lars Ohly m.fl. (v):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om samarbete och samordning mellan kriminalvården och kommunerna.

BILAGA 2

Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet i förslagspunkt 1

Motion	Motionärer	Yrkanden
1. En ny kriminalvårdspolitik m.m.		
2004/05:Ju210	Anders Sjölund (m)	
2004/05:Ju215	Göran Lindblad (m)	
2004/05:Ju218	Rolf Gunnarsson (m)	
2004/05:Ju224	Rolf Gunnarsson (m)	
2004/05:Ju228	Peter Danielsson (m)	
2004/05:Ju264	Solveig Hellquist (fp)	
2004/05:Ju275	Sonja Fransson (s)	
2004/05:Ju280	Annelie Enochson (kd)	
2004/05:Ju281	Maud Olofsson m.fl. (c)	3, 7-10 och 13
2004/05:Ju290	Jan Emanuel Johansson (s)	
2004/05:Ju299	Hillevi Larsson och Britt-Marie Lindkvist (båda s)	1, 2, 4 och 5
2004/05:Ju310	Ragnwi Marcelind (kd)	1
2004/05:Ju323	Holger Gustafsson (kd)	1 och 2
2004/05:Ju327	Bertil Kjellberg och Ulf Sjösten (båda m)	
2004/05:Ju340	Johan Pehrson m.fl. (fp)	5-9 och 11
2004/05:Ju352	Fredrik Reinfeldt m.fl. (m)	1 och 15
2004/05:Ju378	Lars Ohly m.fl. (v)	5-8, 12 och 13
2004/05:Ju388	Maud Ekendahl och Elizabeth Nyström (båda m)	
2004/05:Ju396	Bengt-Anders Johansson (m)	
2004/05:Ju399	Kent Olsson (m)	
2004/05:Ju400	Lena Adelson Liljeroth (m)	
2004/05:Ju407	Lennart Klockare och Karin Åström (båda s)	
2004/05:Ju424	Peter Eriksson m.fl. (mp)	3-5, 7-11, 17, 21 och 22
2004/05:Ju433	Ronny Olander och Siw Wittgren-Ahl (båda s)	
2004/05:Ju459	Ingemar Vänerlöv (kd)	
2004/05:Ju466	Peter Althin m.fl. (kd)	1 och 17
2004/05:Ju477	Ulf Nilsson och Allan Widman (båda fp)	
2004/05:Ju494	Solveig Hellquist (fp)	
2004/05:Ju508	Kenth Högström (s)	
2004/05:So592	Dan Kihlström m.fl. (kd)	4
2004/05:Bo277	Lars Ohly m.fl. (v)	5